

COL·LECCIÓN CARLES RAHOLA. BECA

LA PREMSA VEÏNAL DE GIRONA

UN MODEL DE COMUNICACIÓ
I PERIODISME POPULAR
DES DELS BARRIS (1977-2021)

Eloi Camps Durban

VERSIÓ REDUÏDA CATALÀ / ANGLÈS

Ajuntament de Girona

LA PREMSA VEÏNAL DE GIRONA

Un model de comunicació
i periodisme popular
des dels barris (1977-2021)

LA PREMSA VEÏNAL DE GIRONA

**Un model de comunicació
i periodisme popular
des dels barris (1977-2021)**

Sisena Beca dels Premis Rahola,
2019-2020

Eloi Camps Durban

Edita:

Ajuntament de Girona. Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions (SGDAP)

Hi col·laboren:

Diputació de Girona

Universitat de Girona. Facultat de Lletres

Col·legi de Periodistes de Catalunya. Demarcació de Girona

Text:

Eloi Camps Durban

Correcció:

Anna Bayó Sàncchez

Traducció:

Idiomatic Language Services, SL

Disseny i maquetació:

Estudi de Comunicació Intus, SL

Impressió:

Grafo, SA

ISBN: 978-84-8496-299-1

DL: DL Gi 557-2022

Índex

1. Introducció	11
2. Situant el model de la premsa veïnal	13
2. 1. Premsa local i comarcal: un model genuí de periodisme popular.....	13
2. 2. Mitjans de comunicació ciutadans: prendre la paraula	14
2. 3. El moviment veïnal a Catalunya	15
2. 4. La premsa veïnal a Catalunya.....	17
3. Apunts d'història de la Girona contemporània	21
3. 1. La transformació urbanística.....	21
3. 2. La mobilització social	22
3. 3. El moviment veïnal	23
3. 4. La premsa	25
4. Les revistes veïnals de Girona	27
5. Característiques de la premsa veïnal gironina	29
5. 1. Orígens i distribució geogràfica i cronològica	29
5. 1. 1. El sorgiment de la premsa veïnal.....	29
5. 1. 2. Cronologia.....	30
5. 1. 3. Distribució geogràfica.....	32
5. 2. Funcions	34
5. 2. 1. Informació.....	34
5. 2. 2. Participació	35
5. 2. 3. Foment de la identitat del barri	35
5. 2. 4. Reivindicació	36
5. 2. 5. Retinent de comptes i difusió de les activitats de les AV	36
5. 3. Continguts	37
5. 3. 1. Formats	37
5. 3. 2. Temes	38

5. 3. 3. Llengua.....	39
5. 4. Funcionament intern	40
5. 4. 1. Organització	40
5. 4. 2. Finançament.....	40
5. 4. 3. Impressió, tiratges i distribució.....	41
6. Conclusions	43
Referències	45

1. Introducció

Girona disposa d'una tradició de premsa local llarga i rica, així com de nombroses investigacions al voltant dels seus periòdics. Tanmateix, encara resten algunes llacunes per omplir en la història de la premsa gironina. El propòsit d'aquest llibre és contextualitzar, descriure i analitzar la premsa veïnal de la ciutat, un objecte d'estudi inèdit fins ara. La recerca ha estat possible gràcies a la beca dels Premis Rahola 2019-2020.

La premsa veïnal es pot considerar el grau zero de la premsa local perquè és la que es fixa en allò més pròxim i quotidià, en les històries que no detecten els radars dels mitjans de comunicació majoritaris. És producte de la implicació voluntària de grups de ciutadans que la tiren endavant, sovint amb una gran modèstia de recursos i importants dosis d'entusiasme, per tal de recollir i difondre la informació més immediata. Els protagonistes de la informació són, alhora, els que l'escriuen i s'ocupen que arribi als lectors, que hi troben un reflex de les seves inquietuds i una porta oberta a expressar-les. A Catalunya, només la premsa veïnal de Barcelona i d'algunes ciutats de l'àrea metropolitana ha estat estudiada amb certa exhaustivitat.

En canvi, l'associacionisme veïnal sí que ha centrat l'atenció de més investigadors, si bé encara roman prou inexplorat en comparació a altres fenòmens socials contemporanis. En el context gironí, la recerca sobre el moviment veïnal es limita a alguns apunts i fragments en obres disperses, a banda de la història oral *Girona: 32 veus que fan ciutat*, de Cristina Masanés i Cristina Oliver (2011). Així, l'interès de la recerca sobre les revistes veïnals de Girona no només es justifica perquè enriqueix l'estudi de la història de la premsa local, sinó perquè contribueix, encara que sigui modestament, a conèixer com s'han organitzat els veïns de la ciutat. Com afirmava el periodista Josep Maria Huertas Claveria, no es pot escriure la història de cap barri sense tenir en compte les publicacions que s'hi han editat.

El propòsit inicial del llibre es desglossa en tres objectius específics: explicar els trets definitoris i el funcionament intern dels periòdics veïnals, atenent a les qüestions dels continguts, l'organització i el

finançament; assenyalar les funcions socials que acompleix aquesta mena de premsa en el panorama comunicatiu gironí, i situar el paper d'aquestes publicacions al si del moviment veïnal al llarg del temps.

Els paràmetres per incloure una publicació en l'estudi són els següents: ser impulsades per una associació de veïns o plataforma semblant, o bé comptar amb una important participació d'alguna entitat veïnal o del veïnat del barri; publicar-se des d'un barri o conjunt de barris de Girona i tenir difusió pública —es descarten butlletins exclusivament per a membres de l'associació—; presentar una periodicitat regular, com a mínim d'un número anual, i ser mitjans voluntaristes i sense ànim de lucre. El cens de publicacions de premsa veïnal es basa en l'inventari de premsa gironina que presenta Lluís Costa a *Els mitjans de comunicació a Girona (1787-2003)*, en què es registren quinze publicacions d'associacions de veïns. Pel que fa a les posteriors a 2003, una cerca als webs de les associacions de veïns de Girona dona com a resultat cinc publicacions veïnals més. Aquestes dades es contrasten i es completen amb el catàleg del Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de l'Ajuntament de Girona (SGDAP), que disposa de setze d'aquests periòdics. La llista final és de vint revistes, que poden consultar-se al capítol quart.

Per a l'obtenció de les dades es fan servir dues eines. La primera, una fitxa hemerogràfica per tal d'extreure i sistematitzar totes les informacions rellevants a través de la lectura de cada revista. Està composta per disset ítems: nom, subtítol, entitat editora, responsable(s) de coordinació, equip, cronologia, periodicitat, format i columnes, nombre habitual de pàgines, zona de difusió, tiratge, preu, tècnica d'impressió, impressor, llengua, lloc de conservació de la col·lecció, seccions i tipus de continguts. El segon instrument de recerca és l'entrevista. S'ha contactat i conversat amb persones vinculades a les associacions de veïns de Girona en els períodes en què se'n van publicar els butlletins per aprofundir en aspectes interns de les revistes. Finalment, per completar i contrastar les informacions, o fins i tot per obtenir-ne de noves, es recorre a la consulta de premsa històrica gironina, disponible en línia al web del SGDAP.

2. Situant el model de la premsa veïnal

2. 1. Premsa local i comarcal: un model genuí de periodisme popular

La premsa comarcal és «la modalitat pròpia de la premsa local a Catalunya» i constitueix un «fenomen periodístic i cultural ben singular» que no es troba amb les mateixes característiques ni en la mateixa intensitat en altres territoris de l'Estat espanyol ni en molts estats europeus, de manera que és un dels trets distintius del sistema comunicatiu del país (Guillamet, 1983: 25). La relació de proximitat entre el mitjà, aquells que l'elaboren i la comunitat geogràfica, històrica i cultural de què s'informa —una comarca o conjunt de comarques o municipis, una ciutat, una barriada, un poble— fan de la premsa comarcal una expressió directa de la realitat més propera, reflex del dinamisme i del tarannà del territori.

Un altre tret distintiu de la premsa comarcal és que se sosté en la «pràctica no professional del periodisme» (Guillamet, 1983: 231), fet que la converteix en un exponent de periodisme popular. La participació voluntarista de la ciutadania, protagonista principal de les informacions i susceptible creadora de continguts, és una constant històrica d'una premsa en què es barregen la informació local, la dinamització cultural, l'agitació política i la voluntat de diferenciació comarcal, sovint a partir de la recuperació i difusió històrica i folklòrica.

Ja a les darreries del segle XIX era habitual la presència de publicacions locals arreu del Principat. Abans del 1939, les viles i ciutats importants de Catalunya disposaven d'una tradició periodística pròpia, configurada a partir de l'existència sostinguda de publicacions de diversos tipus, que va estroncar-se amb la Guerra Civil i la instauració de la dictadura. Les publicacions de les primeres dècades del franquisme, totalment subordinades als poders locals o a l'Església, distaven molt del caràcter popular i del dinamisme de l'anterior premsa.

A partir de mitjan dècada dels seixanta, diversos canvis socials, polítics i legals van propiciar l'inici de la renovació de la premsa de comarques, que va mantenir un pols amb les autoritats al tram final de

la dictadura. Amb la mort de Franco, el sector de publicacions locals registra a Catalunya una gran vitalitat, amb l'aparició contínua tant d'iniciatives populars i voluntaristes com de projectes empresarials i professionals, diversos dels quals van aconseguir consolidar-se i són avui una referència informativa indisputable. Juntament amb els diaris i revistes de pagament apareix, a cavall dels setanta i els vuitanta, la premsa local gratuïta, en bona part amb continguts publicitaris i una presència secundària de la informació.

A finals del segle XX, la generalització de les tecnologies digitals va suposar reptes per als projectes periodístics locals més modestos, alhora que comportava novetats avantatjoses. L'impacte de la crisi de 2008 va ser important, amb retallades de plantilla i el tancament d'algunes publicacions, però el sector va suportar millor el daltabaix econòmic que altres tipus de mitjans gràcies a factors com la dimensió reduïda i la flexibilitat de les empreses i entitats, l'arrelament al territori i la funció social, cultural i identitària (Guillamet, 2010).

2. 2. Mitjans de comunicació ciutadans: prendre la paraula

Per «mitjà ciutadà», terme proposat per la investigadora colombiana Clemencia Rodríguez (2010), s'entén un mitjà de comunicació impulsat des de la societat civil i que, per això, es diferencia dels públics i dels privats-comercials pel que fa a missió informativa i finalitats socials. La funció principal dels mitjans ciutadans és ser eines amb què els individus i els col·lectius accedeixin a la comunicació social per expressar les seves idees, preocupacions, crítiques i propostes sobre la realitat per incidir en les polítiques quotidianes. D'aquesta manera, es vol propiciar una transformació del sistema comunicatiu perquè sigui més accessible i representatiu de la diversitat social.

Els mitjans ciutadans suposen una altra manera de tirar endavant un projecte comunicatiu, un registre periodístic diferent del professional. Sorgeixen de la necessitat de la societat civil de difondre informacions i opinions que no són recollides per la resta de mitjans de comunicació, ja sigui perquè són considerats temes poc rellevants, per la censura que pugui produir-se en determinades conjuntures, o per la

inxistència de mitjans que cobreixin l'actualitat d'un territori. Els mitjans ciutadans són un element global i consubstancial a la modernitat; aquesta omnipresència, tanmateix, es concreta en formes diferents segons el context geogràfic i històric.

Organitzativament, es doten d'estructures més aviat informals, horizontals i sense càrrecs, amb una presa de decisions democràtica i que requereix la implicació dels ciutadans en tots els aspectes del mitjà. Un altre aspecte destacable és que actuen com a eines d'alfabetització mediàtica. Com que són projectes que sorgeixen des de la societat civil, es tracta que les persones que hi participen adqureixin nocions sobre la producció de continguts, ja siguin escrits, parlats o enregistrats.

Després d'haver presentat els models de la premsa comarcal i dels mitjans ciutadans s'adverteixen característiques compartides: en ambdós casos, la proximitat és un element intrínsec, causa i conseqüència d'un model participatiu en què individus i grups s'impliquen en la producció d'un periodisme popular que plasma i construeix la realitat geogràfica, històrica, social i cultural més immediata. Tots dos models es poden considerar orientats a la transformació social. La premsa comarcal, en el tram final de la dictadura franquista i la Transició, va ser un instrument d'erosió del règim, de promoció d'actituds democràtiques i de recuperació cultural catalana. Per la seva banda, els mitjans ciutadans plantegen una alteració de l'esquema tradicional de la comunicació de masses, no només perquè desdibuixen els rols ben delimitats d'emissor i receptor, sinó perquè suposen un espai autònom, de gestió i control independents. Per tant, la vessant popular de la premsa comarcal no deixa de ser la concreció a Catalunya de molts dels supòsits dels mitjans ciutadans. Així, la premsa veïnal resulta un exponent de premsa ciutadana d'àmbit local.

2. 3. El moviment veïnal a Catalunya

Abans de parlar de la premsa veïnal catalana convé oferir una perspectiva del moviment veïnal del país. És un fenomen propi de les ciutats del segle XX, que aquí emergeix amb força en el tram final de la dicta-

dura, sorgit dels incipients processos de mobilització ciutadana dels barris més castigats pel descontrol urbanístic i les desigualtats econòmiques. En aquestes circumstàncies, el moviment veïnal fou «un espai on cabia des de la reivindicació d'allò més necessari i sentit per la població [...] fins a la discussió del model de democràcia que calia construir col·lectivament» (Bordetas, 2011: 5).

Dels estudis del moviment veïnal català —fonamentalment, del de Barcelona i l'àrea metropolitana— se n'extreuen diversos elements característics. En primer lloc, es tracta d'una mobilització de la societat civil per resoldre mancances i problemes relacionats amb l'urbanisme, l'habitatge i els serveis bàsics. En aquest sentit, la qüestió urbanística es perfila com el focus d'atenció principal. Tanmateix, l'abast de l'acció veïnal és més ampli: durant el franquisme fou un pol de lluita per a la fi del règim i la democratització, començant per la dels ajuntaments, i també un espai on debatre i proposar models alternatius a la ciutat franquista, capitalista i massificada. Pel que fa a la composició social, és un moviment interclassista, però que té origen en la classe obrera, la més perjudicada per l'estat de degradació de moltes barriades humils. Finalment, el moviment veïnal ha jugat i juga encara un paper imprescindible per recuperar, divulgar i transmetre la identitat col·lectiva dels barris (Alabart, 2010).

Les beceroles del moviment veïnal cal cercar-les en algunes parròquies de barri i centres socials eclesiàstics de finals dels anys cinquanta, que van propiciar l'entorn per constituir les primeres associacions de veïns. Aquelles entitats van tenir un rol inicial sobretot defensiu i feien front als greus problemes dels barris perifèrics de les grans ciutats, ja fossin zones de barraques i habitatges autoconstruïts o barris de nova edificació, massificats i sense serveis bàsics; tanmateix, ben aviat van passar a tenir també un rol de mobilització i proposta, alhora que el moviment veïnal i les associacions s'escampaven també a barris de classes mitjanes, que no estaven tan afectats per la problemàtica urbanística del desenvolupisme.

Les acaballes de la dictadura i els primers temps de la Transició són els anys de més dinamisme, incidència i politització del moviment veïnal, que s'entrellaça amb altres lluites antifranquistes. Fins a finals

dels setanta, doncs, els moviments socials, amb la destacada força del moviment veïnal, van assolir una sèrie de «victòries de caire democràtic, social, cultural, educatiu, sanitari i urbanístic» (Andreu, 2015: 121).

Amb la progressiva consolidació de l'ordre democràtic, el protagonisme de la ciutadania i les organitzacions clandestines va minvar davant del predomini de partits i administracions. Les eleccions municipals del 1979 van tenir un impacte molt important en l'associacionisme veïnal: si per un costat la victòria de forces progressistes en molts ajuntaments va suposar un triomf per a algunes reivindicacions veïnals, també va implicar la sortida de molts dels seus dirigents i membres cap a la política i els consistoris.

A partir dels vuitanta, el moviment veïnal es va replegar en qüestions més locals, intentant trobar l'encaix per participar en els assumptes municipals i deixant de banda les lluites generals del tardofranquisme i la Transició. En canvi, es va desplegar la faceta de prestació de serveis als associats, des de l'assessorament fins a actes culturals i festius als barris, passant per cursos de tota mena. Quedaven enrere, doncs, les grans reivindicacions i l'elevada conflictivitat d'anys enrere, tot i que també s'abordaven noves situacions, com l'arribada d'immigració internacional, l'atur, la precarietat i l'enveliment de la població. En l'actualitat, el moviment veïnal fa front a problemàtiques que s'han aguditzat els darrers anys, com la privatització de l'espai urbà, l'encariment de l'habitatge, els desnonaments, la gentrificació i el turisme massiu.

2. 4. La premsa veïnal a Catalunya

A *La premsa a les comarques gironines*, escrit en plena Transició, Guillamet observa: «La nova premsa haurà de ser el reflex i l'eina de construcció de la nova societat democràtica, on tothom ha de tornar a tenir veu i, en la mesura que sigui possible, premsa» (Guillamet, 1977: 178). En l'altament dinàmic panorama de la premsa catalana després de la fi del franquisme, la premsa veïnal respon a la necessitat de la ciutadania mobilitzada de donar a conèixer la vida als barris, pobles i ciutats del país.

Parlar de premsa veïnal al nostre país és fer-ho, fonamentalment, de la de Barcelona i algunes ciutats del seu voltant, atès que és l'única que ha estat estudiada com a tal. L'origen es troba entre finals del segle XIX i principis del XX a Sarrià, Sant Gervasi, Sants, Sant Martí, Sant Andreu, Gràcia i Horta (Torrent, 1969). Aquests nuclis, llavors independents, van generar publicacions periòdiques precisament per reivindicar la personalitat pròpia davant les pretensions annexionistes de la capital. Malgrat que, com és conegut, l'objectiu no es va assolir i Barcelona va integrar els municipis limítrofs, sí que es va sembrar la llavor per a la futura premsa veïnal com a vehicle d'expressió i conservació de la idiosincràsia d'un barri.

És en la dècada dels seixanta, passats els anys més severs de l'autarquia franquista, quan apareix la premsa veïnal. En aquella època, la realitat de la majoria de barris de les grans ciutats no formava part de l'oferta de continguts dels mitjans de comunicació. Aquest abandó comunicatiu impulsà les incipient associacions de veïns a crear mitjans de comunicació propis per expressar els seus punts de vista i alhora reforçar la dinàmica associativa. Dins de la premsa comarcal, la veïnal planteja una crítica social més accentuada, fruit del lligam directe amb «la lluita dels barris i pobles per vèncer els greus problemes socials deguts al descontrol i a la manca de supeditació als interessos col·lectius» del creixement urbà (Guillamet, 1975: 27).

López (1994) sintetitza les característiques de la premsa veïnal de Barcelona entre 1968 i 1977. Són mitjans que s'organitzen de manera horitzontal, seguint principis de democràcia interna i assemblearisme, i que compten amb la participació de diversos perfils socials, des d'obrers i estudiants fins a periodistes professionals i intel·lectuals. Es distribueixen per correu entre els socis i, més enllà d'aquest cercle, circulen quasi bé en la clandestinitat, atès que moltes no figuren al registre de publicacions autoritzades. La publicació es finança essencialment amb recursos propis de les associacions de veïns, si bé en algun cas arriba a haver-hi publicitat.

Les funcions de la premsa veïnal en aquesta època són afavorir la mobilització popular i oferir, com a mitjans de comunicació, una versió de la realitat que contesti la del règim i la de la premsa tolerada. La

denúncia de les mancances, la reivindicació de millores urbanístiques i la dinamització veïnal es barregen amb el clam democràtic i l'anàlisi de qüestions generals que ultrapassen el límits geogràfics dels barris. La premsa veïnal exhibeix un to espontani i punyent i, pel que fa a l'orientació editorial, és clarament democràtica, catalanista i progressista. Al mateix temps, desenvolupa un paper molt rellevant en la recuperació de «la idea de barri com a lloc convivencial [sic] més immediat», fet que la converteix, tant llavors com ara, en «un punt de referència per als ciutadans» (López, 1994: 11).

Tanmateix, en la segona meitat dels setanta comença el declivi de la premsa veïnal, paral·lel al del moviment que li infon vida (Maristany i Musons, 2002). Instaurat el sistema democràtic, les revistes veïnals ja no eren necessàries per canalitzar les aspiracions d'activistes polítics, intel·lectuals i periodistes, que van trobar el seu espai en ajuntaments, partits, sindicats i mitjans de comunicació professionals. Aquelles publicacions van abandonar la cobertura de qüestions polítiques i socials d'àmbit general per «cenyir-se al seu espai natural —la defensa de la qualitat de vida dels veïns, bàsicament—», al mateix temps que als barris apareixien altres revistes locals, ja fossin d'associacions de comerciants, empreses del sector de la comunicació o moviments socials i alternatius (Maristany i Musons, 2002: 83).

3. Apunts d'història de la Girona contemporània

3. 1. La transformació urbanística

Al llarg del franquisme, Girona «era una víctima característica —i la que coneixíem millor— d'alguns dels mals endèmics de la dictadura: el centralisme, l'especulació, la repressió social i cultural» (Aragó, Guillamet i Pujades, 1999: 10). La ciutat mai «havia crescut tant, demogràficament i urbanísticament parlant, com ens els trenta anys que separen el 1955 i el 1985», durant els quals va passar de trenta a setanta mil habitants (Fabre, 1986: 161). Ara bé, va ser un creixement sense planificació ni mesura, incapàc d'acollir amb un mínim de dignitat la immigració que arribava ni d'arreglar la degradació dels barris històrics, fruit de l'acció d'uns governs municipals desarrelats i subordinats a Madrid.

Fins a mitjan dècada dels cinquanta, Girona creix a les perifèries, amb barraques autoconstruïdes, blocs de pisos i cases als municipis veïns, i grups d'habitatge social com el de Sant Narcís. El primer instrument per ordenar l'urbanisme i projectar el futur de la ciutat és el Plan General de Urbanización de Gerona y su área de influencia (1955), gràcies al qual s'aconsegueix expandir els límits municipals amb la incorporació del municipis de Palau-sacosta, Sant Daniel i Santa Eugènia. El creixement urbanístic posterior no segueix el pla, que queda ràpidament desvirtuat, i els problemes es fan crònics. Llavors, amb la idea d'una «Gran Gerona» en ment, l'administració franquista impulsa el Plan General de Ordenación Urbana de Gerona (1971), que legalitza tots els incompliments i les irregularitats comesos mentre era vigent l'anterior. D'altra banda, eixampla el terme municipal amb les annexions de Campdorà, Taialà, Domeny, Salt i Sarrià de Ter; les dues darreres es reverteixen anys després, ja en democràcia.

L'urbanisme franquista deixa com a llegat una ciutat que s'ha expandit «de manera caòtica i desenfrenada» (Clara, 1991: 88). Nous barris atapeïts de blocs de pisos poblen el paisatge gironí. Mancats dels subministraments i serveis bàsics suficients, i sense equipaments públics, simplement allotgen els milers de nouvinguts que hi han anat a

parar. Malgrat ésser una de les ciutats amb una renda per habitant més altes de Catalunya i de l'Estat espanyol, les desigualtats socials entre barris són ben manifestes.

Tot plegat constitueix «una pesada herència per als ajuntaments democràtics», que cerquen en l'urbanisme l'antídot per reequilibrar la ciutat (Vicente, 1999: 32). El *Plan General* és vigent fins al 1980, quan és revocat pel Tribunal Suprem, de manera que es torna al de 1955; des del primer ajuntament democràtic de Girona, amb Joaquim Nadal al capdavant, es demana a la Generalitat la redacció d'unes Normes Subsidiàries, que es decreten el 1981, per resoldre la situació. La provisionalitat s'acaba el 1986 amb el Pla General d'Ordenació Urbana.

Girona, durant els anys vuitanta, manté la tendència a l'expansió demogràfica, mentre que moltes altres ciutats del país s'estabilitzen o perden població, i engega una transformació del teixit urbà, econòmic i productiu en què la indústria perd pes i en guanya el sector terciari i de serveis (Oliver, 2001). La construcció de nous edificis continua a bon ritme, si bé no de manera tan agressiva; el creixement és, sobretot, a través de promocions de cases unifamiliars.

Al cap d'una dècada llarga d'ajuntaments democràtics, Nadal fa balanç de l'acció duta a terme i dels reptes pendents per a la ciutat a inicis dels noranta: s'havia avançat molt en la creació d'infraestructures bàsiques elementals, el desplegament de serveis públics i equipaments i la posada en marxa dels serveis a les persones; tanmateix, persistien problemes en el trànsit i la xarxa viària, molt densificats; en l'articulació territorial, i en la correcció de desequilibris socials entre els barris (Nadal, 1991).

3. 2. La mobilització social

«Cada dia resulta més difícil remoure la consciència col·lectiva, convertir en flames els petits calius solitaris o canalitzar d'una manera fructífera les energies que es perden en protestes fàcils o en covardes desercions» (Aragó, Casero, Guillamet i Pujades, 1972: 231). Aquesta observació dels autors de *Girona grisa i negra* és corroborada per les cròniques i la historiografia posteriors: la lluita antifranquista i la mobilització ciutadana no tenen a Girona la mateixa incidència ni inten-

sitat que en altres ciutats mentre la dictadura és vigent. Aquesta dinàmica s'atribueix a l'estructura socioeconòmica de la ciutat i a l'entorn, mancats de grans empreses, fet que implica poca conflictivitat laboral i no afavoreix la unió entre gironins i nouvinguts.

Malgrat això, en el darrer tram de la dictadura hi ha diverses mostres de lluita contra el règim. Els tres fronts conflictius, a partir de la segona meitat dels seixanta, són l'Església, la indústria i els estudiants (Clara, 2006). Ara bé, el principal front de resistència antifranquista és el cultural, a través d'iniciatives com el Cercle Artístic, el premi Prudenci Bertrana, la llibreria Les Voltes, la delegació d'Òmnium Cultural i la revista *Presència* (Aragó, 2006).

Amb l'inici de la Transició s'obren, no sense entrebancs, noves possibilitats de participació cívica i política i d'expressió. Així, com apunta Selles, «hi ha una progressiva activació del moviment democràtic i s'assoleixen fites significatives quant al grau de mobilització ciutadana» (Selles, 1996). Més enllà dels partits i sindicats, l'Assemblea Democràtica de Girona, constituïda el 1976, exerceix un paper cabdal de representació i canalització dels anhels de canvi; un any després, es dissol en constatar la pèrdua de força a mesura que es consolden les institucions democràtiques i els partits se centren en els seus objectius particulars. En el pla cultural cal destacar les accions de l'Assemblea Democràtica d'Artistes de Girona.

En les dècades posteriors, Girona presencia algunes campanyes ciutadanes de gran impacte. Podem esmentar «Salvem Sant Daniel», promoguda per la Coordinadora N-II per l'Autopista per impedir que la variant al seu pas per Girona es construís a la vall de Sant Daniel, i que s'allarga durant set anys; més recentment hi ha hagut les protestes arran dels retards i incompliments de les obres de l'estació del Tren d'Alta Velocitat i la remodelació del Parc Central, que afecten sobretot el barri de Sant Narcís, però que han esdevingut una qüestió de ciutat, gràcies, en part, a la mobilització de les associacions de veïns.

3. 3. El moviment veïnal

Batallé (1985) és la primera que es fixa amb cert detall en el moviment veïnal gironí. Les associacions pioneres, sorgides als anys seixanta al

centre de la ciutat, eren també entitats de comerciants, amb finalitats de promoció dels establiments a través d'actes lúdics. En canvi, des d'inicis dels setanta l'organització popular cristal·litza en associacions als barris allunyats del centre històric, ja sigui fruit de l'annexió d'antics municipis o de l'edificació descontrolada als límits del terme municipal. En els primers, les associacions actuen, a més de reivindicar les necessitats bàsiques, com a pol de recuperació i estímul d'una identitat pròpia; en el segon cas, es tracta d'assolir un sentiment de pertinença per als nouvinguts, forjat a través de la solidaritat i la reclamació d'una infraestructura mínima per viure. Finalment, a les urbanitzacions de construcció més recent també s'hi han creat entitats veïnals.

Acabada la dictadura, les associacions de veïns adquereixen més protagonisme en la vida pública, se'n creen de noves i la premsa se'n fa ressò. Alguns barris —Can Gibert del Pla, Sant Narcís— comencen, timidament, a reivindicar millores a les acaballes de la dictadura, però a partir de 1975 les protestes i accions es multipliquen. Com a pinzellada d'aquella efervescència, a Germans Sàbat l'associació de veïns s'encarrega de gestionar l'asfaltatge dels carrers; la de Vila-roja talla la carretera de Sant Feliu de Guíxols per aconseguir que s'hi construeixi un pas inferior i promou un boicot de tres dies als autobusos urbans per poder pactar-ne el preu del trajecte; a Can Gibert, l'entitat veïnal funda i gestiona durant uns anys la primera guarderia del barri; la de Sant Narcís fa de mitjancera en la resolució de l'amortització anticipada dels habitatges del grup.

D'altra banda, el moviment veïnal no resta aliè a les demandes i les accions d'altres col·lectius i organitzacions. A banda de les campanyes esmentades en l'apartat anterior, diverses associacions de veïns gironines se sumen durant la Transició a iniciatives com la reclamació del canvi del topònim oficial de Gerona per Girona, el suport a un obrer gironí detingut en la manifestació del Primer de Maig i l'homenatge a Carles Rahola.

L'articulació del moviment veïnal s'assaja en diverses ocasions, sense que mai hagi estat reeixida ni s'hagi aglutinat la majoria d'entitats. A finals dels setanta es produeixen els primers intents, però no és fins al 1993 que la primera Federació d'Associacions de Veïns de Gi-

rona (FAVG) es fa realitat. A principis dels 2000, la FAVG es torna a impulsar amb una nova direcció. A finals del 2019, una polèmica interna desemboca en la sortida d'onze associacions.

3. 4. La premsa

Durant bona part del franquisme, Girona s'ha de conformar amb «el monopoli periodístic» exercit pel diari *Los Sitios*, pertanyent a la cadena de periòdics del Movimiento (Costa, 2003: 96). Tot i que, amb els anys, la informació local hi va guanyant pes en detriment de l'apologia del règim, la supeditació a la jerarquia de la dictadura i la censura impedeixen una cobertura periodística mínimament normal. La informació s'ha d'obtenir a través de les notícies dels corresponents dels diaris editats a Barcelona.

Aquesta situació s'esquerda amb l'aparició de noves publicacions que anticipen un canvi d'època. Un any abans de la promulgació de la Llei de Premsa de 1966, que ofereix una relativa obertura informativa dins els límits de la dictadura, s'engega *Presència*, «el més important dels òrgans d'informació democràtics» a les comarques gironines i amb una repercussió notable a tot Catalunya (Guillamet, 1977: 146). Passa per diverses etapes, marcades per un augment progressiu de la informació sobre Girona i un ton crític amb el règim, fet que li val la suspensió entre 1971 i 1974. També és destacable el paper dels periòdics de l'Església, com ara *Vida Catòlica* i *Hoja Parroquial*, que contribueixen a la revifalla de la premsa a comarques gràcies a un marge de llibertat més ampli gràcies al fet de no estar sotmeses a la mateixa censura que la premsa privada.

El fet més remarcable de la premsa gironina dels primers temps de la democràcia és l'aparició, el febrer de 1979, de *Punt Diari*, el rotatiu «independent, català, comarcal i democràtic», després d'un llarg procés de gestació. Amb els anys ha esdevingut el més venut dels que s'editen a la ciutat i, a partir dels noranta, inicia l'obertura d'edicions en diversos territoris del país, a més de canviar el nom de la publicació per *El Punt* (Costa, 2003). Des del 2011 s'edita com a *El Punt Avui*, fruit de la fusió amb el diari *Avui*. Per la seva banda, *Los Sitios* es privatitza el

1984, després de la subhasta de les publicacions del Movimiento, i comença a ser editat per Editorial Gironina, que hi afegeix *Diari de Girona* al títol. A partir del 1988, apareix només amb aquest darrer nom, i tres anys després se'n completa la catalanització dels continguts.

Més enllà de la premsa diària, el panorama de publicacions gironí s'enriqueix en democràcia amb les revistes culturals, la premsa gratuïta, els fulls informatius de l'Ajuntament de Girona i les seves àrees i seccions, els butlletins d'entitats i col·lectius de tota mena, els fanzins i els òrgans de partits, sindicats i moviments socials, entre els quals hi ha la premsa veïnal.

4. Les revistes veïnals de Girona

La taula recull les vint publicacions que són objecte de l'estudi, disposades per ordre d'aparició.

Títol	Barri	Anys d'activitat
<i>Onyar</i>	Carme-Vistalegre	1977 - 1983
<i>Santa Eugènia de Ter</i>	Santa Eugènia de Ter	1980 - 1981 / 1983
<i>Poble</i>	Sarrià de Ter i Pont Major	1980 - 1982
<i>El Dimoni / Eldimoni.com</i>	Santa Eugènia de Ter	1981 / 2003 - 2018
<i>La Inquietud</i>	Germans Sàbat	1980 - 1981
<i>Associació de Veïns Can Gibert del Pla</i>	Can Gibert del Pla	1981 - 1984
<i>El Pont Major</i>	Pont Major	1983 - 1987
<i>Entre rius i rieres</i>	Santa Eugènia de Ter i Can Gibert del Pla	1986
<i>El Vaixell</i>	Santa Eugènia de Ter	1987 - ?
<i>El Pont del Dimoni</i>	Santa Eugènia de Ter	1991 - 1998
<i>Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi</i>	Montilivi	1991 - act.
<i>El Cul de la Lleona</i>	Barri Vell	1992 - 2001
<i>Xemeneia</i>	Pla de Palau-Sant Pau	1997 - 2001 / 2005
<i>Revista de Montjuïc</i>	Montjuïc	1997 - 2006
<i>El Pou</i>	Germans Sàbat	2000 - 2009
<i>El Dimoni de Santa Eugènia</i>	Santa Eugènia de Ter	2000 - 2001
<i>El Despertador de Sant Narcís</i>	Sant Narcís	2000 - 2013
<i>Butlletí informatiu de la Plataforma Campdorà té veu</i>	Campdorà	2005 - 2013
<i>Les Fulles de la Devesa</i>	Devesa-Güell	2018 - act.
<i>La Revista de la Vall</i>	Sant Daniel	2021 - act.

Es descarten dues publicacions que, si bé tenen origen en el moviment veïnal, no compleixen els criteris per ser incloses en l'estudi. *Butlletí 1993*, editat per l'Associació de Veïns de la Devesa, no està numerat, i no se n'han trobat més números; es tracta, a més, d'una revista amb un fort component publicitari, amb pocs continguts i escasses referències a l'actualitat d'aleshores. L'altra és el butlletí editat per l'Associació de Veïns Girona 2 que, a jutjar pel contingut i factura, es tracta més d'una circular informativa per als socis que d'un periòdic de difusió pública.

5. Característiques de la premsa veïnal gironina

En aquest capítol es despleguen els trets principals de la premsa veïnal de Girona. Els resultats de l'anàlisi s'estructuren en quatre grans blocs: el naixement, la distribució geogràfica i la cronològica; les funcions i objectius de les publicacions veïnals; la proposta de continguts, tant pel que fa als formats com, sobretot, als temes i als enfocaments i, en darrer lloc, el funcionament intern i les diverses fases de confecció de les publicacions.

5. 1. Orígens i distribució geogràfica i cronològica

5. 1. 1. El sorgiment de la premsa veïnal

La primera publicació que pot considerar-se veïnal, *Onyar*, apareix el 1977, en uns anys en què les associacions de veïns de Girona encara són incipients i es troben en fase de legalització. Així, la premsa veïnal gironina emergeix ja en democràcia i, per tant, sense un paper en la lluita antifranquista, com sí que havien tingut les seves homòlogues en altres grans ciutats catalanes.

El sorgiment de revistes veïnals a Girona respon a la necessitat, percebuda des de les associacions de veïns, que l'entitat disposi d'un òrgan que alhora funcioni com a mitjà local, que no només informi del que fa l'associació, sinó que vagi al detall de l'actualitat més pròxima i s'obri a l'expressió de socis i veïns. En aquest sentit, es creen de manera espontània, sense gaire premeditació i, en la immensa majoria de casos, sense cap referent periodístic o comunicatiu concret. Algunes simplement es plantejaven com una superació del programa de la festa major de barri, com *La Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi* i *El Pou*. Només un parell de revistes, *El Dimoni i Poble*, s'inspiren en referents propers, com la revista local *La Farga*, de Salt, *La Cucarraca*, de Calonge, i el *Punt Diari*.

Una altra realitat que es constata és la coneixença i la relació pràcticament nul·les entre publicacions veïnals gironines. No s'han donat iniciatives conjuntes ni col·laboracions, ni tan sols un espai d'intercan-

vi de coneixements al voltant de l'edició de les publicacions. Per tant, el sorgiment de les publicacions veïnals a Girona és, ateses la manca de models directes i el baix grau de relació i coordinació entre publicacions, un fenomen atomitzat, en què cada barri actua autònomament.

5. 1. 2. Cronologia

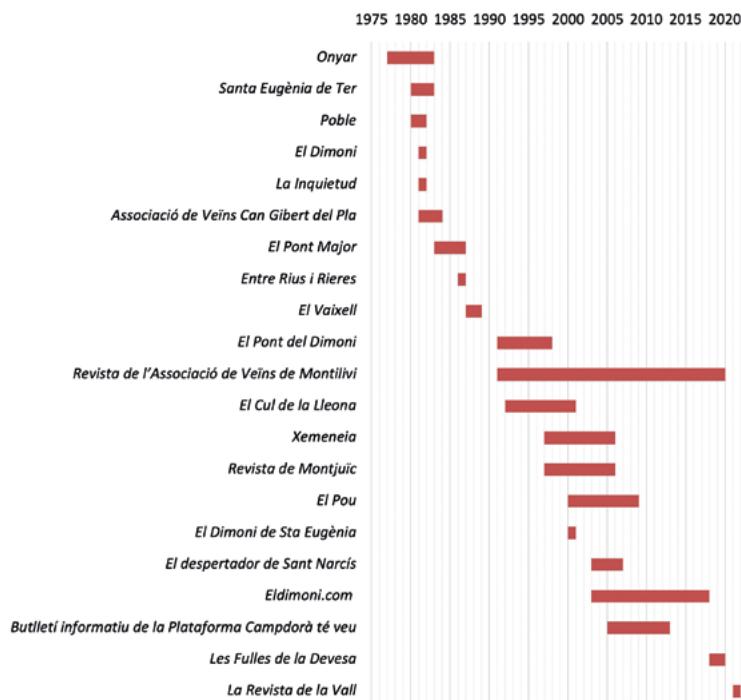
Per dècades, la dels vuitanta és la més prolífica: fins a nou revistes van publicar-s'hi en algun moment. Només entre 1980 i 1983 se'n van crear sis. L'efervescència editorial coincideix amb el moment en què les associacions de veïns comencen a consolidar-se. Ara bé, són molt efímeres: cap sobreviu fins al canvi de dècada, i n'hi ha tres que no compleixen ni un any complet de publicació. Als noranta es creen menys revistes noves, cinc, però són més longeves: totes aguanten com a mínim set anys. Al llarg dels 2000 es publiquen, com als vuitanta, nou revistes diferents, a més de la reaparició digital d'*El Dimoni*. En aquest escenari podem suggerir, entre els motius que expliquen el creixement de la premsa als barris, la revifalla del moviment veïnal, emmarcada en un context de mobilització social general contra fenòmens com la globalització i esdeveniments com les guerres de l'Afganistan i l'Iraq. L'any amb més densitat de publicacions és el 2005, quan fins a set barris disposen d'una revista.

Finalment, durant els anys deu i vint del segle XXI només es crea una revista per dècada. Amb la posada en marxa dels llocs web i dels perfils a xarxes socials de les associacions de veïns, que permeten una comunicació immediata, determinades funcions informatives i de servei dels butlletins veïnals perden sentit, i se'n potencien d'altres: *Les Fulles de la Devesa* es planteja com una memòria gràfica en format revista, i *La Revista de la Vall* prioritza els continguts històrics i divulgatius.

El fet que algunes de les revistes més longeves siguin de periodicitat anual —*Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi* (1991-actualitat), *Revista de Montjuïc* (1997-2006), *El Pou* (2000-2009) i *Butlletí informatiu de la Plataforma Campdorà té veu* (2005-2013)— suggereix una correlació entre periodicitat i longevitat; com més espaiada, més temps dura la publicació. Tanmateix, diversos casos rebaten aquesta hipòtesi: *El Cul de la Lleona*, amb una periodicitat irregular, però su-

terior a l'anual, es publica durant nou anys (1992-2001) i *El Pont del Dimoni*, primer bimestral i després semestral, aguanta set anys (1991-1998); per últim, *Eldimoni.com*, pel fet de ser exclusivament digital, ha d'afrontar molts menys costos de producció i gràcies a l'entorn digital pot actualitzar-se diàriament; és la segona publicació veïnal més longeva (2003-2018) després de la de Montilivi. D'altra banda, l'única revista veïnal que aconsegueix una periodicitat mensual regular, *Poble*, només dura dos anys (1980-1982); el seu final, però, obedeix al context polític local, atès que un cop recuperada la independència de Sarrià de Ter es considera que ha acomplert un objectiu fundacional.

Gràfic 1. Cronologia de les revistes veïnals de Girona, 1977 - 2021

Font: Elaboració pròpria.

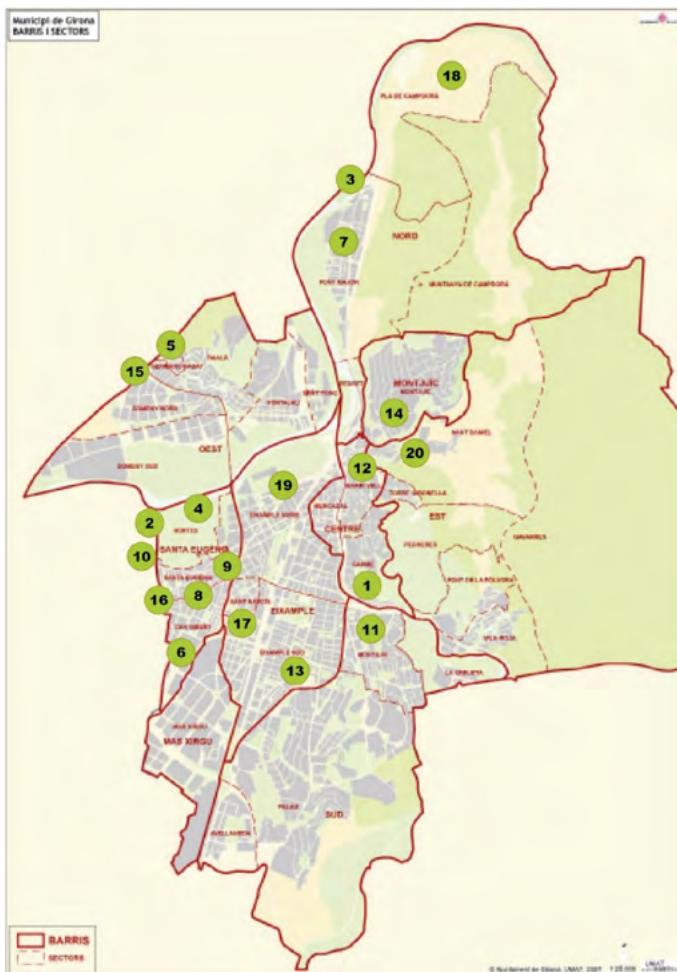
El cas de *Poble* és excepcional en el panorama de la premsa veïnal gironina. En la resta de butlletins, el motiu fonamental del final de la publicació és l'esgotament de l'equip impulsor i la manca de relleu en la confecció del periòdic. Així, moltes revistes deixen d'editar-se simplement perquè la persona o grup que n'assumeixen la coordinació no poden continuar la tasca i cap altre membre de l'entitat o de fora vol assumir-la. De fet, la dificultat del relleu generacional no afecta només les publicacions, sinó les associacions de veïns en general (Masanés i Oliver, 2011).

5. 1. 3. Distribució geogràfica

La distribució geogràfica de la premsa veïnal de Girona segueix en bona mesura el mateix patró que la barcelonina. Així, un terreny fèrtil per a aquestes revistes són els nous barris que resulten de l'annexió d'un antic municipi que és absorbit per la ciutat en creixement. A Girona, aquesta tendència es fa especialment palesa a Santa Eugènia: l'antiga vila ha generat fins a sis revistes, dues de les quals són compartides amb Can Gibert del Pla. Els altres barris fruit de l'annexió d'antics municipis o de parts de municipis limítrofs amb Girona en què ha aparegut premsa veïnal són el Pla de Palau i Campdorà, a més de Sarrià de Ter, que recupera la independència el 1983.

L'altre perfil de barri on la premsa veïnal es desplega més intensament és el dels que es van aixecar durant el desenvolupisme. Només tres publicacions han sorgit de barris històrics o cèntrics de la ciutat: *El Cul de la Lleona*, *El Pont Major* i *Onyar*. Ara bé, la primera es dirigia a una de les zones més deprimides i degradades del nucli antic, mentre que les dues últimes són portaveus de barris més o menys allunyats del centre. En definitiva, a Girona la premsa veïnal ha estat un fenomen dels veïnats més exteriors, si bé no tots aquests barris n'han tingut. Totes aquestes qüestions s'observen amb claredat al gràfic 2.

Gràfic 2. Distribució geogràfica de la premsa veïnal de Girona

Font: UMAT/ elaboració pròpria.

1. Onyar.
2. Santa Eugènia de Ter.
3. Poble.
4. *El Dimoni / eldimoni.com*.
5. *La Inquietud*.
6. *Associació de Veïns Can Gibert del Pla*.
7. *El Pont Major*.
8. *Entre Rius i Rieres*.
9. *El Vaixell*.
10. *El Pont del Dimoni*.
11. *Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi*.
12. *El Cul de la Lleona*.
13. *Xemeneia*.
14. *Revista de Montjuïc*.
15. *El Pou*.
16. *El Dimoni de Santa Eugènia*.
17. *El Despertador de Sant Narcís*.
18. *Butlletí Informatiu de la Plataforma Campdorà Té Veu*.
19. *Les Fulles de la Devesa*.
20. *La Revista de la Vall*.

De tots els barris gironins on hi ha hagut premsa veinal, tres han generat més d'una publicació: Germans Sàbat, dues; Santa Eugènia, sis, i Can Gibert del Pla, tres —dues de les quals són compartides amb Santa Eugènia—. No és casual que aquests siguin els barris on la premsa veinal hagi generat més d'un projecte. Tots tres comparteixen un fort component d'identitat i diferenciació: Santa Eugènia, com a poble i municipi independent fins a 1963, posteriorment desnaturalitzat en annexar-se a Girona; Can Gibert i Germans Sàbat, com a barris que van aixecar-se en ple tardofranquisme i van patir les conseqüències de la manca de serveis i equipaments, suplerts amb l'esforç i la unió dels veïns.

5. 2. Funcions

Huertas i Vilaseró defineixen les publicacions veïnals com la «caixa de ressonància dels problemes concrets de cada barri» (Huertas i Vilaseró, 1982: 10). Aquesta metàfora dona a entendre que aquest tipus de periòdics no són un simple òrgan d'expressió d'una associació de veïns, sinó que s'obren a la vida d'un barri o sector per oferir-ne una cobertura informativa. Més enllà de la vessant periodística, la revista del barri compleix altres funcions.

5. 2. 1. Informació

Totes les publicacions prenen, en primer lloc, desenvolupar una tasca informativa al barri o sector en què s'inscriuen. Aquest tret és compartit amb la premsa generalista, però l'enfocament de la premsa veinal és diferent; de fet, la funció informativa d'aquests periòdics serveix per cobrir els buits i les limitacions que presenten els mitjans de comunicació professionals. Al tardofranquisme i la Transició, «la vida social dels barris no entrava en l'oferta dels diaris i publicacions periòdiques», i aquesta absència va ser un estímul per als mitjans de proximitat, entre els quals els veïnals (López-García i Maciá-Mercadé, 2007: 40).

La primera diferència amb els diaris i revistes professionals és el nivell de detall que pot assolir la premsa veinal gràcies a la limitació de l'àmbit geogràfic que cobreix i a l'abast del seu públic, circumscrits a un barri o, com a molt, a un sector integrat per diversos barris. Així, notícies que di-

fícilment apareixerien a les pàgines de la premsa diària o hi ocuparien un espai molt reduït —el mal estat d'una infraestructura, la inauguració d'un equipament, la celebració d'un acte veïnal— reben en aquests periòdics un tractament preferent i extens. D'altra banda, en determinats moments la premsa veïnal actua com a font d'informacions que després són utilitzades als diaris de la ciutat. Constitueix, per tant, el grau zero d'una informació que després circularà per canals més multitudinaris.

5. 2. 2. Participació

Com s'ha apuntat en el segon capítol, la participació de la societat civil és la raó de ser de la premsa comarcal catalana i dels mitjans ciutadans. Així doncs, les crides de les associacions de veïns gironines a implicar-se en la redacció d'articles i l'enviament de cartes són una constant. *Onyar* destaca en un text de presentació que «l'equip que fem el butlletí esperem que sigui quelcom viu i dinàmic, que es faci amb la col·laboració i les idees de tots o una bona part dels socis. En una paraula, que sigui de tots i per a tots» (número 3, maig de 1977). Encara que sigui una crida restringida als socis de l'entitat, prefigura el tarannà obert que tindran les publicacions dels barris de la ciutat a partir dels vuitanta.

Així, la sarrianenca *Poble* vol ser «un veritable òrgan d'expressió i un lloc obert al diàleg o al debat» de totes les entitats del sector Sarrià-Pont Major (número 0, gener de 1980); a Can Gibert, la revista es dirigeix als lectors esperant «que tots vosaltres hi col·laboréssiu, aprofitant aquestes pàgines per a disposar-ne» (número 1, novembre de 1981); el *Dimoni de Santa Eugènia* es defineix com «una tribuna en la qual els veïns poguessin expressar lliurement les seves opinions sobre els problemes del barri» (número 0, primavera de 2000); l'equip d'*El Pou* demana als lectors que es facin seu «aquest petit mitjà de comunicació» (número 0, estiu del 2000).

5. 2. 3. Foment de la identitat del barri

En la premsa veïnal gironina el reforçament de la identitat local comença, en alguns casos, pel títol mateix de les publicacions. Diverses associacions de veïns bategen les revistes amb noms d'elements significatius dels seus barris: *Onyar* (Carme- Vista Alegre), *El Dimoni*, *El*

Pont del Dimoni, *El Dimoni de Sta. Eugènia* i *El Vaixell* (Santa Eugènia de Ter), *Entre rius i rieres* (Santa Eugènia de Ter i Can Gibert del Pla), *El Cul de la Lleona* (Barri Vell), *El Pou* (Germans Sàbat) i *Xemeneia* (Pla de Palau-Sant Pau). Un cas una mica diferent és el de *Poble*, de Sarrià de Ter, que apunta alhora el sentiment de col·lectivitat diferenciada dels sarriànnecs respecte a Girona i l'anhel de recuperar la sobirania municipal.

Les expressions d'afirmació de la identitat local es troben també en alguns editorials i peces d'opinió. *El Dimoni* és el periòdic que es va significar de manera més clara per preservar i difondre el sentiment de pertinença a Santa Eugènia: quasi vint anys després de l'annexió a Girona, la revista vol «representar totes aquelles vivències que, com a poble que som, mai no haurien d'haver desaparegut» (número 1, febrer de 1981). *Poble* es planteja directament, entre els seus propòsits, lliurar «una carta oberta a la unificació» dels barris de Sarrià de Ter, definit com «un terme tan vilment esquarterat» per l'urbanisme de les dècades precedents (número 0, gener de 1980). A Germans Sàbat, *El Pou* espera que la revista sigui «un òrgan d'expressió de la nostra identitat com a barri» (número 0, estiu de 2000).

5.2.4. Reivindicació

López destaca que la premsa veïnal implica una «nova lectura crítica de la ciutat» (López, 1994: 9). Per la seva banda, Costa identifica entre les funcions de la comunicació local o de proximitat la «creació de noves realitats socials» (Costa, 2009: 25). Podem entendre aquestes dues accions, la protesta i la proposta, com les dues cares de la reivindicació social que, en el cas del moviment veïnal i la seva premsa, se centra en la configuració urbanística de la ciutat, tant pel que fa a la disposició de l'espai públic com als serveis i equipaments per a la ciutadania. Cada barri ha reclamat a les pàgines de la premsa veïnal millores comara la construcció o restauració d'edificis públics, la provisió de serveis bàsics i el manteniment de l'espai urbà.

5.2.5. Retiment de comptes i difusió de les activitats de les AV

Finalment, aquestes revistes són també un vehicle de transparència i contacte amb les associacions de veïns i, alhora, serveixen per difon-

dre'n les activitats. Moltes revistes dediquen alguna pàgina a repassar l'estat de comptes de l'entitat, sovint vinculant-ho amb una informació sobre l'assemblea general anual. Algunes també aporten dades econòmiques específiques després de determinats actes o celebracions, com ara les festes majors dels barris. D'altra banda, les revistes són un mitjà propagandístic de l'associació mateix: com que són distribuïdes, generalment, de forma gratuïta i amb tiratges considerables, poden servir de reclam per atreure nous socis.

La premsa veïnal gironina esdevé, en suma, un vehicle per cobrir necessitats comunicatives als barris i exerceix així una funció complementària al sistema informatiu local de la ciutat. Permet informar amb més detall que els mitjans de comunicació generalistes; estimula la participació ciutadana en la creació dels continguts; constitueix un altaveu per a tot allò que els veïns organitzats critiquen i proposen, i manté un sentiment de pertinença als barris. A continuació examinem com es concreten aquestes funcions a través dels continguts.

5. 3. Continguts

5. 3. 1. Formats

El caràcter popular i amateur de la premsa veïnal no només s'expressa en l'origen d'aquestes revistes, sinó també, i sobretot, en els continguts. Per desmarcar-se de l'asèpsia informativa i la posició neutral que caracteritzen els mitjans de comunicació convencionals, el periodisme dels mitjans ciutadans pren posició en els afers de què informa, recorre a fonts d'informació no oficials, està més obert a la participació i selecciona els temes amb criteris diferents als del periodisme professional.

El format periodístic bàsic, present en totes les publicacions estudiades, és la notícia. Com acabem d'apuntar, en aquestes revistes la informació no busca la neutralitat, sinó que es relaten els fets d'actualitat sempre des del punt de vista de l'entitat veïnal com a part implicada. En el cas de moltes de les revistes s'opta més aviat per notes breus, amb un desenvolupament mínim del tema, que generalment ja era conegut entre els lectors.

L'entrevista és l'altre gènere més habitual de la premsa veïnal. La meitat de les revistes analitzades van publicar-ne regularment. Són textos fruit de converses amb gent del barri, veïns il·lustres o anònims, en què tant s'evoca el passat de la zona —especialment quan són entrevistes a la gent gran— com s'exposa una visió particular al voltant de la casuística present de cada barriada.

A banda de la informació comentada, la premsa veïnal també és un vehicle per a l'expressió de l'opinió en sentit estricte. D'entrada, els editorials fixen la posició de l'associació de veïns sobre un afer determinat, normalment sobre el barri o la ciutat, però en alguns casos també en debats de caire general. Normalment no hi ha seccions destinades a l'opinió pura en contraposició a la informació, excepte les seccions de cartes dels lectors de què disposen algunes publicacions.

Més enllà de la simple informació i del comentari, algunes revistes ofereixen interessants reportatgesobre qüestions històriques o d'actualitat al voltant d'un barri o del conjunt de la ciutat. Tant poden ser reportatges al voltant d'un fet històric significatiu com informes d'actualitat de qüestions sociològiques, polítiques o demogràfiques, elaborats a partir de dades i estadístiques.

Finalment, aquests butlletins són, com s'ha comentat, un canal obert a l'expressió del veïnat, de manera que no només s'accepten aportacions de caire periodístic o cartes d'opinió. Així doncs, trobem en unes quantes publicacions col·laboracions literàries, ja sigui en forma de relat breu o de poesia. També és destacable la publicació, en algunes revistes, de vinyetes humorístiques, una peça a cavall de l'opinió i la col·laboració artística.

5. 3. 2. Temes

Urbanisme

Si hi ha un tema transversal en les publicacions analitzades, és l'urbanisme i totes les qüestions que s'hi vinculen. Aquest és el principal front d'acció de les associacions veïnals gironines, a banda de l'organització d'activitats als barris. En la premsa veïnal gironina és habitual que el tractament de temes relacionats amb l'urbanisme i els equipaments es faci des d'un enfocament crític, com demostren els abundants casos

detectats en l'estudi. Generalment, les revistes no es queden només en la informació sobre un problema i la queixa, sinó que incorporen —de vegades al mateix article— alguna proposta per millorar la situació.

Història local

Aquest tema és especialment rellevant per a la funció de construcció i transmissió de la identitat col·lectiva dels barris; bé perquè no es perdin els elements que els singularitzaven abans de passar a formar part de Girona —*El Dimoni, Poble, El Pont Major, Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi, Butlletí Plataforma Campdorà té veu*—, bé perquè els nous habitants que poblen els barris de nova construcció coneguin com era i com es vivia a l'indret temps enrere —*El Pou, La Revista de la Vall*. La mirada històrica es desplega tant en reportatges com en textos d'autors convidats, generalment historiadors i periodistes.

Entitats

A banda d'informar de les gestions i les activitats que realitzen les associacions veïnals que les promouen, aquestes revistes solen ser un espai per a l'expressió d'altres entitats i col·lectius que operen als barris. Així, els butlletins veïnals són un aparador perquè l'associacionisme local expliqui el seu dia a dia i també un vehicle perquè puguin formular reivindicacions des del seu sector d'activitat: la cultura, l'assistència social, la solidaritat, l'esport, etc.

Més enllà del barri i la ciutat

Les revistes dels barris prioritzen la realitat més immediata, però també són una plataforma des d'on parlar i reflexionar sobre assumptes d'abast català, espanyol i global. Qüestions com la llengua catalana, el cop d'estat del 23-F, les polítiques territorials, la solidaritat amb els països empobrits, la immigració i les guerres, han estat tractades a les pàgines de la premsa veïnal gironina.

5. 3. 3. Llengua

Cap publicació presenta un criteri explícit sobre l'ús de la llengua als articles. En aquest sentit, sembla que prevale la lliure expressió de cada

col·laborador. De les vint revistes, onze són completament en català, set combinen català i castellà en proporció variable i dues són majoritàriament en castellà. Pel que fa a la llengua com a tema, *Onyar* publica diversos articles divulgatius sobre el català i *El Despertador de Sant Narcís* reserva un espai a cada número per al «Racó lingüístic».

5. 4. Funcionament intern

5. 4. 1. Organització

Les revistes veïnals són el resultat de nombroses col·laboracions —veïns que hi escriuen, d'altres que aporten informació, anunciants que contribueixen a finançar-les—, però són possibles en bona part gràcies a la tasca d'equips reduïts. Sovint, neixen de la inquietud d'algun membre d'una associació de veïns, que proposa a la junta o al conjunt de socis la creació d'un butlletí per al barri; aquest impulsor sol acabar sent el coordinador de la publicació, ja sigui sol o amb altres socis. El disseny i la maquetació recauen en socis amb habilitats en aquest àmbit, o bé es contracten, normalment a la impremta. En alguns casos hi ha responsables de captar publicitat entre els anunciants del barri.

Pel que fa al funcionament intern, les decisions sobre la marxa de la revista i la preparació de cada número se solen prendre en les reunions de les junes de les associacions; a partir de llavors, és el coordinador qui es posa en contacte amb els col·laboradors, assigna les pàgines i els espais i recopila els textos. Els articles els escriuen generalment socis de l'entitat, tot i que també es recullen escrits d'altres veïns —en forma de cartes o columnes, per exemple— i d'entitats i col·lectius del barri. La participació de professionals del periodisme és testimonial, tot i que en un cas, *El Dimoni i Eldimoni.com*, el periodista Manel Mesquita s'encarregava de la coordinació del mitjà.

5. 4. 2. Finançament

Al plantejament amateur i sense ànim de lucre de bona part de la premsa local i dels mitjans ciutadans hi correspon una estructura empresarial ínfima, si no inexistent. Tot i això, el fet de partir d'una entitat ja establerta, l'associació de veïns, garanteix *a priori* un mínim de

recursos econòmics a la premsa veïnal. En la de Girona es detecten quatre fonts de finançament: la publicitat, la venda, les aportacions de les associacions de veïns i les subvencions públiques. En general, cada revista ha recorregut a una o dues vies per obtenir els diners per poder-se imprimir, de manera que no han necessitat diversificar gaire els seus ingressos.

La fórmula més utilitzada és la publicitat, que en deu publicacions és la font d'ingressos única. Els anunciants són, generalment, comerços i empreses del barri, tot i que en alguna revista hi ha publicitat genèrica de caixes d'estalvis i de grans magatzems de la ciutat. Les tarifes són baixes, pensades per recuperar la inversió en la impressió dels periòdics. La venda ha estat un mecanisme de finançament molt poc emprat; només *El Dimoni* —en la seva voluntat de presentar-se com una publicació homologable a la premsa generalista— i *El Pont del Dimoni* van mantenir, al llarg de la seva existència, un preu de venda. *El Cul de la Lleona* inicialment sortia amb preu de venda, però a partir del quart número va passar a ser gratuïta; per la seva banda, *El Pou* només va tenir preu al número inicial. Finalment, algunes associacions han decidit finançar les revistes amb fons propis de l'entitat i, per tant, no recórrer, o fer-ho en menor mesura, a la publicitat. La pionera *Onyar* i *El Despertador de Sant Narcís* no inclouen publicitat a les seves pàgines; en canvi, *Les Fulles de la Devesa* sí que n'hi té, però restringida a una pàgina. L'única publicació finançada completament a través d'una subvenció pública, concretament de l'Ajuntament de Girona, és *La Revista de la Vall*.

5. 4. 3. Impressió, tiratges i distribució

La gran majoria de revistes veïnals gironines ha optat per imprentes professionals. Les més sol·licitades són Pagès, d'Anglès, on s'han imprès sis revistes, i FIBE, de Santa Eugènia, on n'han estat quatre. Sant Narcís, Curbet i Juper, de Girona; Grafis/Sant, de Riudellots de la Selva; Montserrat, d'Amer, i Cantalozella, de Santa Coloma de Farners, han imprès cadascuna una publicació veïnal. En aquesta enumeració cal tenir en compte que alguna revista ha canviat d'impremta al llarg de la seva trajectòria. *Onyar* és l'única revista que clarament s'imprimeia

amb la tècnica del ciclostilat, molt emprada en les primeres revistes veïnals barcelonines i, en general, en la premsa clandestina del franquisme. Potser també ho van ser *La Inquietud* i el butlletí de l'Associació de Veïns de Can Gibert del Pla, a jutjar per la seva factura.

Les xifres del tiratge són molt dispers. Excepte *Onyar*, que tenia una distribució molt reduïda, la resta tiren un mínim de 200-300 exemplars, mentre que el màxim se situa en la franja dels 1.200-1.500. Una variable a tenir en compte és el nombre d'habitants del barri o sector a què es dirigeix cada revista. Als més poblats i densos, com Santa Eugènia de Ter, Sant Narcís, Montilivi i Germans Sàbat, les publicacions han rondat o sobrepassat habitualment els 1.000 exemplars per número; en canvi, als de poblament més dispers, com Campdorà o Montjuïc, el tiratge és inferior. Un altre factor que incideix en el tiratge és la periodicitat: per regla general, les publicacions anuals presenten xifres més altes. Finalment, el tiratge també es relaciona amb la difusió que l'associació vol que la revista tingui: en alguns casos, són publicacions pensades sobretot per als socis i per això tenen una circulació més reduïda; en canvi, altres aspiren a arribar, passant de mà en mà, a tot el barri.

La distribució es du a terme, en la majoria de casos, a través dels membres de les associacions de veïns, que les reparteixen a les búsities dels socis i també en deixen als establiments del barri perquè els clients n'agafin. En canvi, la *Revista de Montjuïc*—després dels primers números— i *Les Fulles de la Devesa* opten per enviar la revista per correu postal. *El Dimoni* i *El Pont del Dimoni*, que tenien preu de venda, es podien adquirir en llibreries i quioscos.

6. Conclusions

Aquest llibre és el primer acostament sistemàtic i aprofundit a la premsa veïnal de Girona. L'objectiu general és detectar, descriure i analitzar les característiques d'aquests periòdics al llarg de la seva història, des de les darreries dels anys setanta del segle XX fins a l'actualitat. En concret, ens hem ocupat de caracteritzar la premsa veïnal en matèria de continguts, organització i finançament; descriure les funcions socials que desenvolupa en el sistema comunicatiu gironí, i assenyalar el paper que ha tingut per al moviment veïnal de la ciutat.

Les revistes veïnals gironines veuen la llum ja en democràcia, a diferència de les barcelonines, que van tenir un paper notori des de finals del franquisme. Llavors, Girona patia encara les conseqüències de l'urbanisme de la dictadura, que havia deixat una ciutat crescuda ràpidament i sense planificació, amb múltiples mancances. Les associacions de veïns apareixen en l'efervescència política i social d'aleshores, quan era urgent actuar als barris per agençar-los i fer-los habitables. La premsa local tot just es normalitzava i començava a desenvolupar les funcions de vigilància independent del poder i de fòrum per a la pluralitat social. En aquest escenari, la premsa veïnal es crea com a eina al servei de la ciutadania. Arrela sobretot en antics municipis annexionats, que reivindiquen llur personalitat històrica, i en barris de nova construcció, originàriament mancats d'infraestructures i serveis bàsics.

La premsa veïnal gironina presenta dos eixos principals en la seva proposta de continguts: d'una banda, la informació local i, de l'altra, la divulgació. Informativament, la premsa dels barris s'ocupa de notícies a les quals la premsa diària difícilment pot arribar o pot oferir amb detall, atès que l'àmbit de cobertura tan reduït permet donar-hi un tractament molt més exhaustiu. Més enllà de l'actualitat, els periòdics veïnals s'encarreguen de difondre elements del patrimoni i del passat del seu entorn, de manera que ajuden a conservar i transmetre allò que singularitza cada barri. Pel que fa a qüestions organitzatives, sovint una persona o un equip reduït assumeix la coordinació dels continguts i les gestions per materialitzar la revista. Tothom hi participa de manera voluntària. En matèria de finançament, es fan servir quatre

vies d'ingressos: la publicitat, els recursos propis de les associacions de veïns, la venda directa i les subvencions públiques.

A partir de l'anàlisi de les publicacions i de la confrontació dels resultats del treball de camp amb el marc teòric, es delimiten cinc funcions de la premsa veïnal gironina: informació, participació, identitat, reivindicació i retinent de comptes. Així, complementen els mitjans generalistes amb informació de proximitat; s'obren a la participació de la ciutadania, ja sigui d'individus o d'entitats i col·lectius; preserven i difonen la singularitat dels barris tot divulgant-ne la història; actuen de portaveu de les reivindicacions veïnals per tal d'aconseguir millores, especialment en urbanisme i equipaments públics, i són un mecanisme de transparència de les associacions que les impulsen.

Les publicacions estudiades en aquest treball han tingut un paper notable al si del moviment veïnal. En primer lloc, n'han estat i en són un important instrument de difusió, tant per donar-se a conèixer entre els veïns com per traslladar-los propostes o animar-los a implicar-se en l'associacionisme dels barris. A través dels editorials, les entitats veïnals es posicionen en nombrosos debats, tant locals com nacionals. També utilitzen les revistes per conèixer l'opinió dels veïns sobre assumptes d'actualitat local. Finalment, aquestes publicacions serveixen com a mecanisme de comunicació per a moltes entitats, que hi publicen cròniques d'assemblees generals, balanços econòmics anuals i relacions d'altes i baixes de socis.

La premsa veïnal de Girona constitueix un model de premsa local popular, participativa, voluntarista i sense ànim de lucre. Contribueix a la construcció de l'esfera pública local amb informació detallada, sovint des d'una mirada crítica, del que passa als barris. Més enllà d'aquesta tasca, representa un element de cohesió, que relliga unes comunitats humanes al voltant d'un llegat històric i d'unes experiències i uns neguits comuns. No és només és una part significativa de la tradició periodística recent de Girona, sinó que es perfila com una font documental de primer ordre per entendre les transformacions urbanes, econòmiques i socials de la ciutat de les darreres dècades.

Referències

- ALABART, A. «Polítiques urbanístiques i moviment associatiu veïnal», *Barcelona Societat: revista d'informació i estudis socials*, núm. 19, p. 87-97, 2010.
- ANDREU, M. «Barcelona, els moviments socials i la transició a la democràcia: hegemonia gramsciana, referent espanyol i ruptura catalana», *Segle XX: Revista catalana d'història*, núm. 8, p. 105-134, 2015.
- ARAGÓ, N.J. «La societat civil», a COSTA, L. (dir.); MAROTO, J. (coord.). *Història de Girona*, p. 627-631. CCG Edicions, 2006.
- ARAGÓ, N.J.; GUILLAMET, J.; PUJADES, P. *Girona grisa i negra, després de 27 anys: 1972-1999*. Ajuntament de Girona, 1999.
- BATALLÉ, D. «Consideracions prèvies a l'organització territorial de la ciutat de Girona en districtes municipals», *Documents d'anàlisi geogràfica*, núm. 7, p. 3-36, 1985.
- BORDETAS, I. «“Las asociaciones de vecinos son la mejor escuela de formación de ciudadanos conscientes”. El moviment veïnal durant el tardofranquisme i la transició», *Plecs d'història local*, núm. 141, p. 5-7, 2011.
- CASERO, J. M.; ARAGÓ, N.J.; GUILLAMET, J.; PUJADES, P. *Girona grisa i negra*. Edicions 62, 1972.
- CLARA, J. *Girona sota el franquisme: 1939-1976*. Ajuntament de Girona, 1991.
- CLARA, J. «La nova Girona: fonament de la ciutat actual», a COSTA, L. (dir.) i MAROTO, J. (coord.). *Història de Girona*, p. 609 - 617. CCG Edicions, 2006.

COSTA, L. *Els mitjans de comunicació a Girona: 1787-2003.* Ajuntament de Girona i Institut d'Estudis Gironins, 2003.

COSTA, L. *La comunicació local.* UOC, 2009.

FABRE, J. *Girona entre 4 rius.* Ajuntament de Girona, 1986.

GUILLAMET, J. *La nova premsa catalana.* Edicions 62, 1975.

— *La premsa a les comarques gironines.* Selecta, 1977.

— *La premsa comarcal: un model català de periodisme popular.* Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1983.

GUILLAMET, J. «La premsa comarcal o la força de la proximitat», a Guillamet, J.; Yarza, E.; Manzano, C.; Corbella, J. M. *Llibre Blanc de la Premsa Comarcal 2010*, p. 14-22. Fundació Catalana de la Premsa Comarcal, 2010.

HUERTAS CLAVERIA, J. M. i VILASERÓ, M. *La Premsa de barris a Barcelona (1939 – 1982).* Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona i Àrees de Cultura i Descentralització de l'Ajuntament de Barcelona, 1982.

LÓPEZ, M. *Un periodisme alternatiu i autogestionari. La premsa de barris a Barcelona, 1968-1977.* Col·legi de Periodistes de Catalunya i Diputació de Barcelona, 1994.

LÓPEZ-GARCÍA, X.; MACIÁ-MERCADÉ, J. *Periodismo de proximidad.* Síntesis, 2007.

MARISTANY, G.; MUSONS, A. *Del desencant a la contrainformació. La premsa de barris a Barcelona. 1976-2001.* Col·legi de Periodistes de Catalunya i Diputació de Barcelona, 2002.

MASANÉS, C.; OLIVER, C. *Girona, trenta-dues veus que fan ciutat.* Ajuntament de Girona i Diputació de Girona, 2011.

NADAL, J. *Girona. Mirant el Present. Pensant el Futur.* El Pont de Pedra, 1991.

OLIVER, J. «De la “Gran Gerona” a l’àrea urbana de Girona: la llarga transició econòmica de la ciutat els darrers trenta anys», a *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins*, núm. 42, p. 663-680, 2001.

RODRÍGUEZ, C. «De medios alternativos a medios ciudadanos: trayectoria teórica de un término», a *Folios, revista de la Facultad de Comunicaciones*, núm. 21, p. 13-25, 2010.

SELLS, N. «Aspectes de la transició a Girona. Introducció», a *El Punt*, 1996.

TORRENT, J. *La premsa de Barcelona (1641 – 1967).* Bruguera, 1969.

VICENTE, J. «L’àrea urbana de Girona, entre l’evidència i la impotència», a *Revista de Girona*, núm. 194, p. 30-35, 1999.

GIRONA'S NEIGHBOURHOOD PRESS

A model of popular communication and journalism from the neighbourhoods (1977-2021)

Sixth Rahola Prize Scholarship,
2019-2020

Eloi Camps Durban

Contents

1. Introduction	51
2. Situating the neighbourhood press model	53
2. 1. Local and regional press: a genuine model of popular journalism	53
2. 2. Citizen media: taking the floor	54
2. 3. The Catalan neighbourhood movement	55
2. 4. Neighbourhood press in Catalonia	57
3. Notes on the history of contemporary Girona.....	61
3. 1. Urban transformation	61
3. 2. Social mobilisation	62
3. 3. The neighbourhood movement	64
3. 4. The press	65
4. Girona's neighbourhood magazines.....	67
5. Characteristics of Girona's neighbourhood press	69
5. 1. Origins and geographical and chronological distribution	69
5. 1. 1. The emergence of neighbourhood press.....	69
5. 1. 2. Chronology.....	70
5. 1. 3. Geographical distribution	72
5. 2. Functions	74
5. 2. 1. Information	74
5. 2. 2. Participation.....	75
5. 2. 3. Promoting neighbourhood identity.....	76
5. 2. 4. Claim	76
5. 2. 5. Accountability and dissemination of the activities of the neighbourhood associations	77
5. 3. Content.....	77
5. 3. 1. Formats	77

5. 3. 2. Themes.....	79
5. 3. 3. Language.....	80
5. 4. Internal functioning	80
5. 4. 1. Organisation.....	80
5. 4. 2. Financing.....	81
5. 4. 3. Printing, print runs and distribution.....	82
6. Conclusions	85
References	89

1. Introduction

Girona has a long and rich tradition of local press, as well as a great deal of research involving its newspapers. However, there are still some gaps to be filled in the history of Girona's press. The purpose of this book is to contextualise, describe and analyse the city's “premsa veinal” (neighbourhood press), a hitherto unknown subject of study. This research has been made possible thanks to the Rahola Prize 2019-2020 Scholarship.

Neighbourhood press can be considered as the most basic form of local press since it is that which focuses on what is closest and involves the daily life of the locals, focusing on the stories that go undetected by the radars of the mainstream media. It is the outcome of the voluntary involvement of groups of citizens who carry it forward, often with exceedingly modest resources yet a great deal of enthusiasm, in order to gather and disseminate the most immediate information. The protagonists of the information are, in turn, those who write it and ensure that it reaches the readers, who find in this information a reflection of their concerns and an open door to express them. In Catalonia, only the neighbourhood press in Barcelona and some cities in the Metropolitan Area has been studied to any extent.

On the other hand, neighbourhood associations have attracted the attention of more researchers, although they are still largely unexplored compared to other contemporary social phenomena. In the Girona context, research into the neighbourhood movement is limited to a few notes and fragments in scattered works, apart from the oral history *Girona: 32 veus que fan ciutat*, by Cristina Masanés and Cristina Oliver (2011). Thus, the interest of research into Girona's neighbourhood magazines is not only justified because it enriches the study of the history of local press, but also because it contributes, albeit modestly, to understanding how the city's residents have organised themselves. As the journalist Josep Maria Huertas Claveria said, it is impossible to write the history of any neighbourhood without considering the press that has been published there.

The initial purpose of the book is broken down into three specific objectives: to explain the defining traits and internal workings of community newspapers, focusing on their content, organisation, and fund-

ing, to highlight the social functions of this type of press in Girona's media landscape, and to situate the role of these publications in the heart of the community movement over time.

The parameters for including a publication in the study are as follows: they must be promoted by a neighbourhood association or similar platform, or have significant participation from a neighbourhood organisation or neighbourhood residents; they must be published within a neighbourhood or group of neighbourhoods in Girona and have public dissemination (newsletters exclusively for association members are not considered); they must be published regularly, at least once a year; and they must be voluntary, non-profit media. The neighbourhood press census is based on the inventory of Girona printed media presented by Lluís Costa in *Els mitjans de comunicació a Girona* (1787-2003), in which fifteen publications by neighbourhood associations are recorded. With regard to those published after 2003, a search of the websites of Girona's neighbourhood associations yielded a further five publications. These data are contrasted and completed with the catalogue of the Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de l'Ajuntament de Girona (SGDAP), which has seventeen of these periodical publications. The final list includes twenty publications, which are referred to in chapter four.

Two tools are used to obtain the data. The first one, a newspaper index card in order to extract and systematise all the relevant information through the reading of each publication. It is made up of 17 items: name; subhead; publisher; coordinator(s); team; chronology; periodicity; format and columns; usual number of pages; distribution area; circulation; price; printing technique; printer; language; place of conservation of the collection; sections and types of contents. The second research instrument is the interview. We contacted and talked to people linked to Girona's neighbourhood associations during the periods in which their respective bulletins were published, in order to delve into internal aspects of these journals. Finally, in order to complete and contrast the information, or even to obtain new information, we turned to the consultation of Girona's historical press, available online on the SGDAP website.

2. Situating the neighbourhood press model

2. 1. Local and regional press: a genuine model of popular journalism

Regional press is “the typical form of local press in Catalonia” and it constitutes a “unique journalistic and cultural phenomenon”, which is not found with the same characteristics or the same intensity in other territories found in Spain or in many European countries, hence it is one of the distinctive features of the country’s communication system (Guillamet, 1983: 25). The close relationship between the media, those who produce it and the geographical, historical and cultural community it reports on, namely a county or group of counties or municipalities, a city, a neighbourhood, or even a village, make local press a direct expression of its local reality, a reflection of the dynamism and the tenor of the territory.

Another distinctive feature of the regional press is that it is based on the “non-professional practice of journalism” (Guillamet, 1983: 231), a fact that makes it an exponent of popular journalism. The voluntary participation of the citizenry, the main protagonist of the information and susceptible creator of contents, is a historical constant of a printed media in which local information, cultural dynamism, political agitation, and the will to differentiate the region, often based on the recovery and dissemination of history and folklore.

Already in the late 19th century, the presence of local media around the Principality was commonplace. Before 1939, Catalonia’s important towns and cities had their own journalistic tradition, based on the sustained existence of various types of publications, which came to an end with the Civil War and the establishment of the dictatorship. The newspapers of the first decades of the Franco regime, totally subordinate to the local authorities or to the Church, were far removed from the popular nature and dynamism of the pre-regime press.

As of the mid-1960s, various social, political, and legal changes led to the dawn of a renewal of the local press, which often locked horns with the authorities until the end of the dictatorship. Upon Franco’s

death, the local publishing sector in Catalonia regained its vitality, with the continuous appearance of both popular and voluntary initiatives and business and professional projects, several of which managed to consolidate themselves and are now an indisputable reference source of information. Along with the paid newspapers and magazines, the free local press appeared around the seventies and eighties, mostly with advertising content and a secondary presence of information.

At the end of the 20th century, the generalisation of digital technologies posed challenges for the more modest local journalistic projects, while at the same time it brought with it some major innovations. The impact of the 2008 crisis took its toll, with staff cuts and the closure of several journals, but the sector coped better with the economic downturn than other types of media thanks to factors such as their small size and the flexibility of companies and organisations, the close ties to the territory and the social, cultural and identity function (Guillamet, 2010).

2. 2. Citizen media: taking the floor

“Citizen media”, a term proposed by the Colombian researcher Clemencia Rodríguez (2010), is understood to be a media driven by civil society and which, therefore, differ from public and private-commercial media in terms of their informative mission and social purposes. The main function of citizen media is to be tools with which individuals and groups access social communication to express their ideas, concerns, criticisms, and proposals about reality in order to influence everyday policies. With this in mind, the aim is to bring about a transformation of the communication system with a view to it becoming more accessible and representative of social diversity.

Citizen media represent another way of conducting a communication project, a journalistic record that differs from the professional one. They arise from civil society’s need to disseminate information and opinions that are not reflected by the rest of mainstream media, either because they are considered unimportant issues, because of the censorship that may occur in certain situations, or because of the lack of media coverage in relation to the current affairs of a particular

region. Citizen media are a global and inherent element of modernity. This omnipresence, however, takes on different forms depending on the geographical and historical context.

In organisational terms, they have more informal, horizontal, and unmanaged structures, with a democratic decision-making process that requires the involvement of citizens in all aspects of any given media. Another notable aspect is that they function as media literacy tools. As they are projects that emerge from civil society, the aim is for the people involved to acquire knowledge about the generation of content, whether written, spoken or recorded.

After having presented the models of the regional press and citizen media, we come across some shared characteristics. In both cases, proximity is an intrinsic element, cause, and consequence of a participatory model in which individuals and groups engage in the making of popular journalism, which shapes and constructs the most immediate geographical, historical, social and cultural reality. Both models can be considered to play their focus on social transformation. Regional press, in the final stages of the Franco dictatorship and the Transition, played the role of eroding the regime, promoting democratic attitudes and the recovery of Catalan culture. On the other hand, citizen media represented an alteration of the traditional scheme of mass communication, not only because they blurred the well-defined roles of transmitter and receiver, but also because they represented an autonomous space of independent management and control. Therefore, the popular aspect of the regional press is nothing more than the realisation in Catalonia of many of the assumptions of the citizen media. Thus, neighbourhood press is an example of citizen press at a local level.

2. 3. The Catalan neighbourhood movement

Before talking about the Catalan neighbourhood press, it would be wise to offer an overview of the country's community movement. It is a phenomenon typical of 20th-century cities, which gained strength here in the latter period of the dictatorship, arising from the incipient processes of citizen mobilisation in the neighbourhoods most affected

by urban planning chaos and economic inequalities. In these circumstances, the neighbourhood movement was “a space where there was room for everything from the demand for what was most necessary and dear to the population (...) to the discussion of the model of democracy that needed to be built collectively” (Bordetas, 2011: 5).

The studies conducted in relation to the Catalan neighbourhood movement - mainly in Barcelona and its Metropolitan Area - brought to light several characteristic elements. Firstly, this is a mobilisation of civil society to resolve shortcomings and problems related to urban planning, housing, and basic services. In this sense, the urban planning issue emerged as the main focus of attention. However, the scope of neighbourhood action is broader. During the Franco regime, it was a pole of struggle for ending the regime and moving towards democracy, starting with that of the town councils, and also a space for debating and proposing alternative models to the typical Franco regime capitalist and overcrowded cities. As far as its social composition is concerned, it is an inter-class movement, but deeply rooted among the working class, which was the most widely affected class due to the impoverished state of many modest neighbourhoods. Finally, the neighbourhood movement has played and continues to play an essential role in recovering, disseminating, and transmitting the collective identity of neighbourhoods (Alabart, 2010).

The dawn of the neighbourhood movement can be traced back to some neighbourhood parishes and ecclesiastical social centres in the late 1950s, which fostered an ideal environment for emergence of the very first neighbourhood associations. These organisations initially played a mainly defensive role and tackled the serious problems of the peripheral neighbourhoods surrounding large cities, whether they were shantytowns and self-built housing or newly built, overcrowded neighbourhoods with no basic services. However, they soon began to play a mobilising and propositional role, while the neighbourhood movement and associations also spread to middle-class neighbourhoods, which were not so affected by the urban development problems.

The end of the dictatorship and the early years of the Transition were years of greatest dynamism, influence and politicisation of the

neighbourhood movement, which was intertwined with other anti-Franco struggles. Thus, until the late 1970s, the social movements, with the notable strength of neighbourhood communities, achieved a series of “victories of a democratic, social, cultural, educational, health and urban nature” (Andreu, 2015: 121).

With the gradual consolidation of the democratic order, the leading role of citizens and clandestine organisations diminished in the face of the predominance of political parties and administrations. The 1979 municipal elections had a significant impact on neighbourhood associations: while the victory of progressive forces in many town councils represented a triumph for a few of their demands, it also implied the departure of many of their leaders and members who opted for turning their efforts towards politics and town councils.

From the 1980s onwards, the neighbourhood movement focused on more local issues, attempting to find their place within municipal affairs and leaving aside the general struggles of the late Francoist period and the Transition. On the other hand, developing the facet of providing services to members, from consultancy to cultural and festive events in the neighbourhoods, as well as courses of all kinds. The great demands and the high level of conflict of previous years were therefore left behind, although new situations were also addressed, such as the arrival of international immigration, unemployment, precariousness and ageing population. At present, the neighbourhood movement is tackling problems that have worsened over recent years, such as the privatisation of urban space, rising housing prices, evictions, gentrification and mass tourism.

2. 4. Neighbourhood press in Catalonia

In *La premsa a les comarques gironines*, written at the height of the Transition, Guillamet observes: “The new press must necessarily be the reflection and tool for building the new democratic society, one in which everyone will regain their voice and, to the extent possible, their press” (Guillamet, 1977: 178). In the highly dynamic scene of Catalan press after the end of the Franco regime, neighbourhood press

responded to the need of the mobilised citizenry to publicise life in the country's neighbourhoods, towns and cities.

To speak of the local press in our country is to speak, in essence, of the press in Barcelona and some of the surrounding cities, as it is the only one that has been studied as such. It originated in the late 19th and early 20th centuries in Sarrià, Sant Gervasi, Sants, Sant Martí, Sant Andreu, Gràcia and Horta (Torrent, 1969). These population centres, then independent, generated periodical publications precisely to claim their own personality in the face of the annexationist pretensions of the capital. Although, as is well known, the objective was not achieved and Barcelona integrated the neighbouring municipalities, the seed was sown for the future neighbourhood press as a vehicle for the expression and preservation of the idiosyncrasy of a neighbourhood.

It was in the 1960s, after the worst years of Franco's dictatorship, that neighbourhood press appeared. At that time, the reality of most neighbourhoods of the big cities was not part of the media's content offering. This communicative abandonment encouraged the incipient neighbourhood associations to create their own media to express their points of view and at the same time reinforce the associative dynamics. Within regional press, the neighbourhood press raised a more heightened social criticism, as a result of the direct link with "the struggle of the neighbourhoods and towns to overcome the serious social problems caused by the lack of control and the lack of submission to the collective interests" of urban growth (Guillamet, 1975: 27).

López (1994) summarises the characteristics of the neighbourhood press in Barcelona between 1968 and 1977. They are horizontally organised media, following the principles of internal democracy and membership, with the participation of different social profiles, from workers and students to professional journalists and intellectuals. They are distributed by mail among members, and, beyond this circle, they circulate almost clandestinely, as many of them do not appear in the register of authorised publications. The publication is essentially financed by the neighbourhood associations' own resources, although in some cases they do contain advertising.

The functions of the neighbourhood press at that time were to encourage popular mobilisation and to offer, as a means of communication, a version of reality that countered that of the regime and that of the tolerated press. The denunciation of shortcomings, the demand for urban improvements and neighbourhood dynamism are mixed with democratic clamour and the analysis of general issues that go beyond the geographical limits of the neighbourhoods. The local press exhibits a spontaneous and poignant approach and, as far as editorial orientation is concerned, it is clearly democratic, Catalanist and progressive. At the same time, it plays a very important role in the recovery of ‘the idea of the neighbourhood as the most immediate place of coexistence [sic]’, which makes it, both then and now, ‘a focal point for citizens’ (López, 1994: 11).

In the second half of the 1970s, however, the decline of neighbourhood press began, parallel to that of the movement that brought it to life (Maristany and Musons, 2002). Once the democratic system was established, neighbourhood magazines were no longer necessary to channel the aspirations of political activists, intellectuals, and journalists, who found their space in town councils, political parties, trade unions and professional media. These publications abandoned the coverage of general political and social issues to “focus on their natural space - the defence of the quality of life of the residents, basically”, at the same time as other local magazines appeared in the neighbourhoods, whether they were published by traders’ associations, companies in the communication sector or social and alternative movements (Maristany and Musons, 2002: 83).

3. Notes on the history of contemporary Girona

3. 1. Urban transformation

Throughout the Franco regime, Girona “was a characteristic victim - and the one we knew best - of some of the endemic evils of the dictatorship: centralism, speculation, social and cultural repression” (Aragó, Guillamet and Pujades, 1999: 10). The city had never “grown so much, in demographic and urban terms, as in the thirty years between 1955 and 1985”, during which time it grew from thirty to seventy thousand inhabitants (Fabre, 1986: 161). However, it was an unplanned and unmeasured growth, incapable of accommodating with a minimum level of dignity the immigration that was arriving or of repairing the degradation of the historic neighbourhoods, the result of the actions of municipal governments that were clearly out of touch and subordinated to Madrid.

Until the mid-1950s, Girona grew on the outskirts, with self-built housing, blocks of flats and houses in neighbouring municipalities and groups of social housing complexes such as Sant Narcís. The first instrument for organising urban planning and planning the future of the city was the *General Urban Development Plan for Girona and its area of influence* (1955), which led to the expansion of the municipal boundaries with the incorporation of the municipalities of Palau-sacosta, Sant Daniel and Santa Eugènia. Subsequent urban growth did not follow the plan, which was quickly distorted, and the problems became chronic. Then, with the idea of a “*Greater Girona*” in mind, the Francoist administration promoted the *General Urban Development Plan of Girona* (1971), which legalised all the deviations and irregularities committed while the previous plan was in force. On the other hand, the municipal territory was enlarged with the annexes of Campdorà, Talaia, Domeny, Salt and Sarrià de Ter; the latter two were reverted years later, once democracy was restored.

Franco's urban planning left behind a city that expanded “in a chaotic and uncontrolled manner” (Clara, 1991: 88). New neighbourhoods

covered with blocks of flats populate the landscape of Girona. Lack- ing sufficient basic supplies and services, and with no public facilities, they are simply a place where the thousands of newcomers have ended up. Despite being one of the cities with one of the highest per capita incomes in Catalonia and in Spain, social inequalities between neighbourhoods are very evident.

All in all, it constitutes “a burdensome legacy for democratic city councils”, which look to urban planning as the antidote to rebalance the city (Vicente, 1999: 32). The *General Plan* was in force until 1980, when it was revoked by the Supreme Court, thus reverting to the 1955 plan; the first democratic Girona City Council, led by Joaquim Nadal, asked the Regional Government of Catalonia to draw up Subsidiary Regulations, which were decreed in 1981, to resolve the situation. The provisional situation came to an end in 1986 with the General Urban Development Plan.

During the 1980s, Girona maintained the trend towards demo- graphic expansion, while many other cities in the country were stabilising or losing population, and a transformation of the urban, eco- nomic, and productive fabric was taking place in which industry lost ground and the tertiary and services sector gained ground (Oliver, 2001). The construction of new buildings continues at a rapid pace, although not in such an aggressive manner; the growth is, above all, through the development of single-family houses.

By the end of a long decade of democratic city councils, Nadal takes stock of the action taken and the challenges facing the city in the early 1990s. Considerable progress had been made in the creation of essential basic infrastructures, the deployment of public services and facilities and the implementation of services for people. However, problems persisted in terms of traffic and the road network, which was very dense, in territorial articulation and in the correction of social im- balances between neighbourhoods (Nadal, 1991).

3. 2. Social mobilisation

“Every day it becomes more and more difficult to raise the collecti- ve consciousness, to turn small solitary calms into flames or to fruit-

fully channel the energies that are lost in easy protests or in cowardly desertions" (Aragó, Casero, Guillamet and Pujades, 1972: 231). This observation by the authors of *Girona grisa i negra* is corroborated by subsequent chronicles and historiography: the anti-Francoist struggle and citizen mobilisation did not have the same incidence and intensity in Girona as in other cities while the dictatorship was in force. This dynamic is attributed to the socio-economic structure of the city and the surrounding area, which lacked large companies, which meant little labour conflict and did not foster unity between Girona-born residents and newcomers.

Despite this, during the latter part of the dictatorship there were various signs of struggle against the regime. The three conflictive fronts, from the second half of the sixties onwards, were the Church, industry, and students (Clara, 2006). However, the main front of anti-Francoist resistance was the cultural front, through initiatives such as the Cercle Artístic, the Prudenci Bertrana Prize, the Les Voltes bookshop, the Òmnium Cultural delegation and the *Presència* magazine (Aragó, 2006).

With the beginning of the Transition, new possibilities for civic and political participation and expression were opened up, albeit with some hesitation. Thus, as Selles points out, "there was a progressive activation of the democratic movement and there were significant signs of citizen mobilisation" (Selles, 1996). Beyond the political parties and trade unions, the Democratic Assembly of Girona, set up in 1976, played a key role in representing and channelling the yearning for change. A year later, it was dissolved as the democratic institutions were consolidated and the parties focused on their own particular objectives. In the cultural sphere, the actions of the Assemblea Democràtica d'Artistes de Girona (Democratic Assembly of Artists of Girona) should be highlighted.

In the decades that followed, Girona witnessed a number of high-profile public campaigns. Worthy of mention would be "Salvem Sant Daniel", promoted by the Coordinadora N-II per l'Autopista to prevent the bypass passing through Girona from being built in the valley of Sant Daniel, and which lasted for seven years; more recently, there have been protests over the delays and non-compliance of the works

on the High-Speed Train station and the remodelling of Parc Central, which affect above all the neighbourhood of Sant Narcís, but which have become a city issue thanks, in part, to the mobilisation of the neighbourhood associations.

3. 3. The neighbourhood movement

Batallé (1985) is the first to focus to any extent of detail on the Girona neighbourhood movement. The pioneering associations, which emerged in the sixties in the city centre, were also traders' associations, with the aim of promoting the establishments through recreational events. In contrast, from the early 1970s onwards, popular organisation crystallised in associations in neighbourhoods far from the historic centre, whether they were the result of the annexation of former municipalities or of uncontrolled building on the edge of the municipal area limits. In the first case, the associations act, in addition to claiming basic needs, as a means of recovering and stimulating their own identity; in the second case, it is a matter of creating a sense of belonging for the newcomers, forged through solidarity and the demand for a minimum infrastructure for living. Finally, neighbourhood associations have also been set up in more recently built housing estates.

After the end of the dictatorship, the neighbourhood associations took on a more prominent role in public life, new ones were created, and the press took notice. Some neighbourhoods - Can Gibert del Pla, Sant Narcís - timidly began to demand improvements during the final period of the dictatorship, but from 1975 onwards, protests and actions experienced a rapid increase. As a note of that effervescence, in Germans Sàbat the neighbourhood association took charge of managing the asphalting of the streets; the Vila-roja association cut the road to Sant Feliu de Guíxols to get an underpass built there and promoted a three-day boycott of city buses to be able to agree on the price of the route. In Can Gibert, the neighbourhood association founds and manages the first nursery school in the neighbourhood for a few years; the Sant Narcís neighbourhood association acts as a mediator in the resolution of the early repayment of the group's housing.

In the meantime, this neighbourhood movement was not alien to the demands and actions of other groups and organisations. In addition to the campaigns mentioned in the previous section, during the Transition several of Girona's neighbourhood associations took part in initiatives such as the demand to change the official name of *Gerona* to Girona, support for a Girona worker arrested during the First of May protest and the tribute to Carles Rahola.

The articulation of the neighbourhood movement had taken place on several occasions, but it had never been successful, and the majority of organisations had never come together. At the end of the 1970s the first attempts were made, but it was not until 1993 that the first Federation of Neighbourhood Associations of Girona (FAVG) became a reality. In the early 2000s, the FAVG was relaunched under new management. At the end of 2019, an internal controversy led to the departure of eleven associations.

3. 4. The press

During a large part of the Franco regime, Girona had to make do with the “journalistic monopoly” exercised by the newspaper *Los Sitios*, which belonged to the chain of newspapers of the Movimiento (Costa, 2003: 96). Although over the years, local information gained ground to the detriment of regime apology, subordination to the dictatorship’s hierarchy and censorship prevented a minimally normal journalistic coverage. Information had to be obtained through the news of the correspondents working for the newspapers published in Barcelona.

This situation was avoided by the appearance of new publications that anticipated a change of era. One year before the enactment of the 1966 Press Law, which offered a relative informative openness within the limits of the dictatorship, *Presència* was launched, “the most important of the democratic media” in the counties of Girona and with notable repercussions throughout Catalonia (Guillamet, 1977: 146). It went through several stages, marked by a progressive increase in information relating to Girona and a critical stance towards the regime, which led to its suspension between 1971 and 1974. Also noteworthy

is the role of the Church newspapers, such as *Vida Catòlica* and *Hoja Parroquial*, which contributed to the revival of the press in the counties thanks to a wider margin of freedom, as they were not subject to the same censorship as the private press.

The most remarkable event in the Girona press in the early days of democracy was the appearance, in February 1979, of *Punt Diari*, the “independent, Catalan, regional and democratic” newspaper, after a long gestation process. Over the years it has become the most popular of those published in the city and, from the 1990s onwards, it began to launch editions in different parts of the country, as well as changing its name that of *El Punt* (Costa, 2003). Since 2011, it has been published as *El Punt Avui*, the result of a merger with the newspaper *Avui*. *Los Sistios* was privatised in 1984, after the auction of the Movimiento’s press, and began to be published by Editorial Gironina, which added *Diari de Girona* to the title. As of 1988, it appeared only under that name, and three years later the Catalanisation of its content was completed.

In addition to the daily press, Girona’s media landscape was enriched in democracy by cultural magazines, free press, news bulletins published by Girona City Council and its departments and sections, the newsletters of organisations and groups of all kinds, fanzines and the bulletins published by the political parties, trade unions and social movements, including the neighbourhood press.

4. Girona's neighbourhood magazines

The table shows the twenty magazines that are the subject of the study, arranged in order of appearance.

Title	Neighbourhood	Years of activity
<i>Onyar</i>	Carme-Vistalegre	1977 - 1983
<i>Santa Eugènia de Ter</i>	Santa Eugènia de Ter	1980 - 1981 / 1983
<i>Poble</i>	Sarrià de Ter i Pont Major	1980 - 1982
<i>El Dimoni / Eldimoni.com</i>	Santa Eugènia de Ter	1981 / 2003 - 2018
<i>La Inquietud</i>	Germans Sàbat	1980 - 1981
<i>Associació de Veïns Can Gibert del Pla</i>	Can Gibert del Pla	1981 - 1984
<i>El Pont Major</i>	Pont Major	1983 - 1987
<i>Entre Rius i Rieres</i>	Santa Eugènia de Ter and Can Gibert del Pla	1986
<i>El Vaixell</i>	Santa Eugènia de Ter	1987 - ?
<i>El Pont del Dimoni</i>	Santa Eugènia de Ter	1991 - 1998
<i>Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi</i>	Montilivi	1991 - present
<i>El Cul de la Lleona</i>	Barri Vell	1992 - 2001
<i>Xemeneia</i>	Pla de Palau-Sant Pau	1997 - 2001 / 2005
<i>Revista de Montjuïc</i>	Montjuïc	1997 - 2006
<i>El Pou</i>	Germans Sàbat	2000 - 2009
<i>El Dimoni de Santa Eugènia</i>	Santa Eugènia de Ter	2000 - 2001
<i>El Despertador de Sant Narcís</i>	Sant Narcís	2000 - 2013
<i>Butlletí informatiu de la Plataforma Campdorà té veu</i>	Campdorà	2005 - 2013
<i>Les Fulles de la Devesa</i>	Devesa-Güell	2018 - present
<i>La Revista de la Vall</i>	Sant Daniel	2021 - present

Two publications that, despite originating in the neighbourhood movement, do not meet the criteria to be included in the study, have been discarded. *Butlletí 1993*, published by the Associació de Veïns de la Devesa, is unnumbered, and no further issues have been found; moreover, it is a magazine with a strong advertising component, with very contents and hardly any references to the current affairs of the time. The other is the newsletter published by the Associació de Veïns Girona 2, which, judging by its content and layout, is more like an informative circular for members than a publicly distributed bulletins.

5. Characteristics of Girona's neighbourhood press

This chapter describes the main features of Girona's neighbourhood press. The results of the analysis are structured into four main blocks: the founding, geographical and chronological distribution; the functions and objectives of the local magazines; the proposal of contents, both in terms of formats and, above all, the themes, and approaches; and, last of all, the internal functioning and the different phases of the production of the publications.

5. 1. Origins and geographical and chronological distribution

5. 1. 1. The emergence of neighbourhood press

Onyar, the first publication that could be considered to be a neighbourhood publication, appeared in 1977, at a time when Girona's neighbourhood associations were still emerging and in the process of being legalised. Thus, Girona's neighbourhood press emerged in democracy and, therefore, without a role in the anti-Francoist struggle, as its counterparts in other large Catalan cities had experienced.

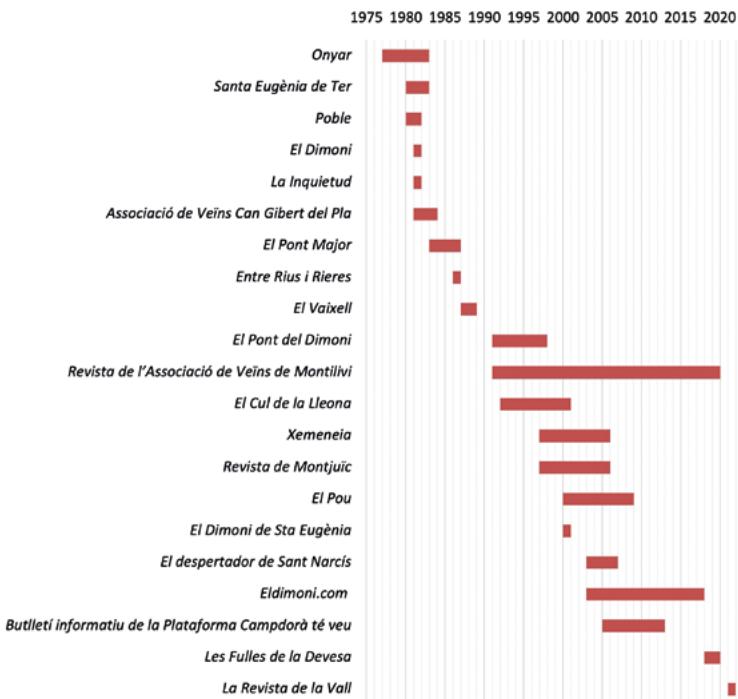
The emergence of neighbourhood magazines in Girona responds to the need, perceived by the neighbourhood associations, for the organisation to have a body that also functions as a local medium, which not only informs about what the association does, but also provides details of the latest news and is open to the words of members and neighbours. In this sense, they are created spontaneously, without much premeditation and, in the vast majority of cases, without any specific journalistic or communicative reference. Some were simply conceived as a way of going beyond the neighbourhood festivities programme, such as *La Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi* and *El Pou*. Only a couple of magazines, *El Dimoni* and *Poble*, were inspired by local references, such as the local magazine *La Farga*, from Salt, *La Cucarraca*, from Calonge, and *Punt Diari*.

Another reality that has been noted is the practically non-existent acquaintance and relationship between local publications in Girona. There have been no joint initiatives or collaborations, not even a space for exchanging knowledge regarding the publication of the magazines. Therefore, the emergence of neighbourhood press in Girona is, in view of the lack of direct models and the low level of relations and coordination between the different publications, an atomised phenomenon, in which each neighbourhood acts independently.

5.1.2. Chronology

In terms of decades, the 1980s was the most prolific decade. Since up to nine magazines were published at some point. Between 1980 and 1983 alone, six were created. The publishing effervescence coincided with the time during which the neighbourhood associations began to consolidate. However, they are very ephemeral. None of them survive until the turn of the decade, and there are three that did not even reach their first anniversary. In the 1990s, fewer new magazines are created, five in total, but they were longer-lived: they all lasted for at least seven years. Throughout the 2000s, as in the 1980s, nine different magazines were published, in addition to the digital reappearance of *El Dimoni*. In this scenario we can suggest, among the reasons for the growth of press in the neighbourhoods, the revival of the neighbourhood movement, set in a context of general social mobilisation against phenomena such as globalisation and events including the wars in Afghanistan and Iraq. The year with the highest number of publications was 2005, when up to seven neighbourhoods had their own magazine.

Finally, in 2010 and 2020 only one magazine was created per decade. With the implementation of the websites and social media profiles of the neighbourhood associations, which allow immediate communication, some of the informative and service functions of the neighbourhood newsletters became meaningless, and others were promoted: *Les Fullles de la Devesa* was conceived as a graphic memoir in magazine format, and *La Revista de la Vall* prioritised historical and informative content.

Graph 1. Time line of Girona's neighbourhood magazines, 1977 - 2021

Source: Own compilation.

The fact that some of the longest-running magazines are published annually - *Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi* (1991-present), *Revista de Montjuïc* (1997-2006), *El Pou* (2000-2009) and *Butlletí informatiu de la Plataforma Campdorà té veu* (2005-2013) - suggests a correlation between periodicity and longevity; the longer the periodicity, the longer the publication lasts. However, several cases refute this hypothesis: *El Cul de la Lleona*, with an irregular but more frequent than annual periodicity, is published for nine years (1992-2001) and *El Pont del Dimoni*, first bimonthly and then half-yearly, lasts for seven years (1991-1998); lastly, *Eldimoni.com*, being exclusively digital, with much lower production costs and thanks to the digital environment can be

updated daily; it is the second longest-running neighbourhood publication (2003-2018) after *Montilivi*. On the other hand, the only neighbourhood magazine that achieved regular monthly periodicity, *Poble*, only lasted for two years (1980-1982); its end, however, due to the local political context, given that once Sarrià de Ter regained its independence, it was considered to have achieved a foundational objective.

The case of *Poble* was exceptional in the neighbourhood press in Girona. In the rest of the magazines, the main reason for the end of the publication is the exhaustion of the team behind it and the lack of leadership in the production of the newspaper. Thus, many journals ceased to be published simply because the person or group that took on the coordination cannot continue the task and no other member of the organisation or outsider wants to take it on. In fact, the difficulties behind the generational succession does not only affect publications, but also neighbourhood associations in general (Masanés and Oliver, 2011).

5. 1. 3. Geographical distribution

The geographical distribution of Girona's neighbourhood press largely follows the same pattern as that of Barcelona. Thus, a fertile ground for these magazines are the new neighbourhoods resulting from the annexation of an old municipality that is absorbed by the growing city. In Girona, this tendency is particularly noticeable in Santa Eugènia: the former neighbourhood has generated up to six magazines, two of which are shared with Can Gibert del Pla. The other neighbourhoods resulting from the annexation of former municipalities or parts of municipalities bordering Girona in which local newspapers have appeared are Pla de Palau and Campdorà, as well as Sarrià de Ter, which regained its independence in 1983.

The other profile of neighbourhoods where neighbourhood press is most intensely deployed is that of the ones that were built up during the development period. Only three publications have originated in the city's historic or central neighbourhoods: *El Cul de la Lleona*, *El Pont Major* and *Onyar*. However, the former was aimed at one of the most depressed and degraded areas of the old town, while the latter two were carried by neighbourhoods located at more or less distance from the centre. In short, in Girona, neighbourhood press has been a phenomenon of the outermost

neighbourhoods, although not all of them have had their own periodical publication. All these issues can be clearly seen in graph 2.

Graph 2. Geographical distribution of the Girona neighbourhood press

Source: UMAT/ own elaboration.

1. Onyar
 2. Santa Eugènia de Ter
 3. Poble 4. *El Dimoni / eldimoni.com*
 5. *La Inquietud*
 6. Associació de Veïns Can Gibert del Pla 7.
 7. *El Pont Major*
 8. *Entre Rius i Rieres*
 9. *El Vaixell*
 10. *El Pont del Dimoni*
 11. *Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi*
 12. *El Cul de la*

Lleona 13. *Xemeneia* 14. *Revista de Montjuïc* 15. *El Pou* 16. *El Dimoni de Sta Eugènia* 17. *El Despertador de Sant Narcís* 18. *Butlletí informatiu de la Plataforma Campdorà té veu* 19. *Les Fulles de la Devesa* 20. *La Revista de la Vall*

Of all the neighbourhoods in Girona that have had their own neighbourhood press, three have generated more than one publication: Germans Sàbat, two; Santa Eugènia, six, and Can Gibert del Pla, three –two which were shared with Santa Eugènia–. It is no coincidence that these are the neighbourhoods where the neighbourhood press has generated more than one project. All three share a strong component of identity and differentiation: Santa Eugènia, as an independent town and municipality until 1963, later denaturalised when it was annexed to Girona; Can Gibert and Germans Sàbat, as neighbourhoods that became isolated in the late Franco era and suffered the consequences of the lack of services and facilities, which were made up for by the effort and unity of their neighbours.

5. 2. Functions

Huertas and Vilaseró define neighbourhood publications as the “sounding board for the specific problems of each neighbourhood” (Huertas and Vilaseró, 1982: 10). This metaphor suggests that this type of newspaper is not simply a channel for expression of a neighbourhood association, but that they participate in the life of a neighbourhood or sector in order to provide information coverage. Beyond the journalistic aspect, a neighbourhood magazine performs other functions.

5. 2. 1. Information

All publications aim, first and foremost, to carry out an informative task in the neighbourhood or sector in which they are published. This tendency is shared with the general press, but the approach of the neighbourhood press is different; in fact, the informative function of these newspapers serves to cover the shortcomings and limitations of professional media. In the late Francoist period and during the Transition, “the social life of the neighbourhoods was not included in the coverage provided by newspapers and periodical publications”, and

this absence was a stimulus for the local media, including that of local residents (López-García and Maciá-Mercadé, 2007: 40).

The first difference found with professional newspapers and magazines is the level of detail that the neighbourhood press can achieve, thanks to the limitation of the geographical area covered and the scope of its audience, which is limited to a neighbourhood or, at most, to an area made up of several neighbourhoods. Thus, news that would hardly appear on the pages of the daily press or would be granted very little coverage there - the poor state of an infrastructure, the inauguration of a facility, the celebration of a neighbourhood event - receive preferential and extensive treatment in these newspapers. On the other hand, at certain times neighbourhood press acts as a source of information that is then used in the city's newspapers. It is, therefore, the ground zero of information that will later circulate through more multitudinous channels.

5. 2. 2. Participation

As noted in the second chapter, the participation of civil society is the *raison d'être* of the Catalan regional press and the citizen media. Thus, the calls from Girona's neighbourhood associations to become involved in writing articles and sending letters is a constant element. *Onyar* stresses in an introductory text that "the team that compiles the newspaper hopes that it will be a lively and dynamic one, that it will comprise the collaboration and ideas of all or a good part of the members. In other words, that it should be by everyone and for everyone" (issue 3, May 1977). Although this is a call restricted to members of the organisation, it foreshadows the open agenda that would be followed by publications in the city's neighbourhoods from the 1980s onwards.

Thus, the Sarrià newspaper *Poble* aims to be "a true channel for expression and a place open to dialogue and debate" for all the organisations in the Sarrià-Pont Major area (issue 0, January 1980); in *Can Gibert*, the magazine addresses its readers in the hope "that all of you will collaborate, taking advantage of these pages to help us" (issue 1, November 1981); the *Dimoni de Santa Eugènia* defines itself as "a platform where the residents can freely express their opinions on

the problems of the neighbourhood" (issue 0, spring 2000); the team behind *El Pou* asks the readers to make "this small means of communication" their own (issue 0, summer 2000).

5. 2. 3. Promoting neighbourhood identity

In Girona's neighbourhood press, the strengthening of a local identity begins, in some cases, with the title itself. Various neighbourhood associations publish the magazines with the names of relevant elements of their neighbourhoods: *Onyar* (Carme – Vista Alegre), *El Dimoni*, *El Pont del Dimoni*, *El Dimoni de Sta. Eugènia i El Vaixell* (Santa Eugènia de Ter), *Entre rius i rieres* (Santa Eugènia de Ter i Can Gibert del Pla), *El Cul de la Lleona* (Barri Vell), *El Pou* (Germans Sàbat) and *Xemeneia* (Pla de Palau-Sant Pau). A somewhat different case is that of *Poble*, in Sarrià de Ter, which also points to the people of Sarrià's sense of collectivity that is distinct from that of Girona and the desire to recover municipal sovereignty.

Expressions of affirmation of local identity are also found in some editorials and opinion pieces. *El Dimoni* is the newspaper that was most clearly committed to preserving and disseminating the feeling of belonging to Santa Eugènia. Almost 20 years after its annexation to Girona, the magazine aims to "represent all those experiences that, as the town that we are, should never have disappeared" (issue 1, February 1981). Among its proposals, *Poble* directly proposes to issue "a charter open to the unification" of the neighbourhoods of Sarrià de Ter, defined as "a district so vilely neglected" by the town planning of the previous decades (issue 0, January 1980). At Germans Sàbat, *El Pou* hopes that the magazine will be "a channel for expressing our identity as a neighbourhood" (issue 0, summer 2000).

5. 2. 4. Claim

López stresses that neighbourhood press implies a "new critical reading of the city" (López, 1994: 9). Costa, for his part, identifies among the functions of local or proximity communication the "creation of new social realities" (Costa, 2009: 25). We can understand these two actions, protest and proposal, as the two sides of the social demand

which, in the case of the neighbourhood movement and its press, focuses on the urban configuration of the city, both in terms of the layout of public space and services and facilities for citizens. Each neighbourhood has demanded improvements such as the construction or restoration of public buildings, the provision of basic services and the maintenance of urban space.

5. 2. 5. Accountability and dissemination of the activities of the neighbourhood associations

Finally, these magazines are also a vehicle for transparency and contact with the neighbourhood associations and, at the same time, they serve to raise awareness of their activities. Many magazines devote a page or two to reviewing the organisation's accounts, often linked to information on the annual general assembly. Some also provide specific financial data after certain events or celebrations, such as the major festivities in the neighbourhoods. On the other hand, the magazines are a means of publicity for the association itself. As they are generally distributed free of charge and with a considerable circulation, they can serve as a means of attracting new members.

The Girona neighbourhood press is, in short, a vehicle for meeting communication needs in the neighbourhoods and thus plays a complementary role to the city's local information system. It allows for providing more detailed information than the general media, while it stimulates citizen participation in the creation of content, aside from being a platform for everything that organised citizens criticise and propose, and it maintains a sense of belonging within the neighbourhoods. We will now examine how these functions are defined by means of their content.

5. 3. Content

5. 3. 1. Formats

The popular and amateur nature of the neighbourhood press is expressed not only in the origin of these magazines, but also, and above all, in their content. In order to distance itself from the impersonal in-

formative conditions and neutral position that characterise conventional media, the journalism of the citizen media takes a stance on the subjects it reports on, uses unofficial sources of information, is more open to participation and selects the topics with different criteria from those of professional journalism.

The basic journalistic format, present in all the magazines studied, is the news item itself. As we have just pointed out, these magazines do not pursue the neutrality of information, but rather the current events are always reported on from the point of view of the neighbourhood as an involved party. Many of these magazines often prefer brief items, with a minimal development of the reported event, which was generally already known among the readers.

Interviews are the other most common genre in neighbourhood press. Half of the magazines analysed were published regularly. These texts are the result of conversations with people from the neighbourhood, both well-known and anonymous residents, in which both the past of the area is evoked - especially when they are interviews with elderly neighbours - and a particular view is expressed regarding the current situation of each neighbourhood.

In addition to the information mentioned above, neighbourhood press is also a vehicle for the expression of opinions in the strict sense of the term. First of all, the publishers set out the position of the neighbourhood association on a given issue, usually related to the neighbourhood itself or the city, but in some cases also on debates of a general nature. Normally there are no sections devoted to pure opinion as opposed to information, except for the sections devoted to readers' letters that some publications provide.

Beyond simple information and commentary, some magazines offer interesting reports on historical or current issues related to a neighbourhood or the city as a whole. They can be reports on a significant historical event or current affairs reports on sociological, political, or demographic issues, based on data and statistics.

Finally, these magazines are, as has been mentioned, a channel open to the opinion of their neighbours, hence not only journalistic contributions or letters of opinion are accepted. Thus, in a number of

these magazines we find literary contributions, either in the form of short stories or poetry. Also noteworthy is the publication, in some magazines, of humorous vignettes, a piece somewhere in between an opinion and an artistic collaboration.

5. 3. 2. Themes

Urbanism

One of the most common themes is urban planning and all related issues. This is the main area of action of Girona's neighbourhood associations, apart from the organisation of activities within the neighbourhoods. In the Girona neighbourhood press it is common for issues related to urban planning and facilities to be dealt with from a critical point of view, as reflected in the numerous cases detected within this study. In general, the magazines do not just report on a problem and the pertinent complaint, but they also incorporate a proposal to improve the situation, sometimes even in the same article.

Local history

This issue is particularly relevant to the function of building and transmitting the collective identity of the neighbourhoods; either in an attempt to not lose the elements that differentiated them before they became part of Girona -*El Dimoni, Poble, El Pont Major, Revista de l'Associació de Veïns de Montilivi, Butlletí Plataforma Campdorà té veu-*, or so that the new inhabitants who populate the newly built neighbourhoods know what it was like and people lived in the past -*El Pou, La Revista de la Vall*. The historical perspective is presented both in stories and in texts by guest authors, generally historians and journalists.

Entities

As well as informing on the actions and activities conducted by the neighbourhood associations that promote them, these magazines are often a space for other entities and groups that operate in the neighbourhoods to express their opinions. Thus, the neighbourhood newsletters are a showcase for local associations to explain their

day-to-day work and also a vehicle for them to formulate demands from their sector of activity, namely culture, social welfare, charitable events, sport, etc.

Beyond the neighbourhood and the city

The neighbourhood magazines prioritise the most immediate reality, but they are also a platform from which to discuss and reflect on issues of a regional, national and global levels. Issues such as the Catalan language, the 23-F coup, regional policies, solidarity with impoverished countries, immigration and wars have been dealt with in the pages of the Girona neighbourhood press.

5. 3. 3. Language

None of the publications present an explicit criterion on the use of language in their articles. In this sense, it seems that the free expression of each contributor prevails. Of the 20 magazines, 10 are entirely in Catalan, seven combine Catalan and Spanish in varying proportions and two are mainly in Spanish. With regard to language as a theme, *Onyar* publishes various informative articles on Catalan and *El Despertador de Sant Narcís* reserves a space in each issue for the “Racó lingüístic” (Linguistic Corner).

5. 4. Internal functioning

5. 4. 1. Organisation

Neighbourhood magazines are the result of numerous collaborations - neighbours who write their own articles, others who contribute information, advertisers who help to finance them - but they are largely made possible thanks to the work of small teams. They often arise from the concern of a member of a neighbourhood association, who proposes to the board or the group of members the creation of a journal for the neighbourhood. This promoter usually ends up being the coordinator of the publication, either alone or with other members. The design and layout are conducted by members with skills in this area, or they are outsourced, usually to the printing company. In some

cases, there are people responsible for attracting advertising from advertisers in the neighbourhood.

As far as the internal functioning of the magazine is concerned, decisions on the running of the paper and the preparation of each issue are usually taken at the association board meetings. From then on, it is the coordinator who contacts the contributors, assigns the pages, and spaces and compiles the texts. The articles are generally written by members of the association, although there are also articles from other residents - in the form of letters or columns, for example - and from other neighbourhood associations and groups. The participation of journalists is token, although in one case, *El Dimoni* and *Eldimoni.com*, the journalist Manel Mesquita was in charge of coordinating the media.

5. 4. 2. Financing

The amateur, non-profit approach of the majority of local press and citizen media is matched by a minimal, otherwise non-existent, business structure. Even so, the fact that it is based on an already established entity, the neighbourhood association, guarantees *a priori* a minimum level of economic resources for neighbourhood press. In Girona there are four sources of funding: advertising, sales, contributions from neighbourhood associations and public subsidies. In general, each magazine has used one or two sources to obtain the money needed to be able to print, hence they have largely not needed to diversify their income.

The most commonly used formula is advertising, which is the sole source of income in ten of the magazines. Advertisers are generally local shops and businesses, although in some cases there is generic advertising from savings banks and large stores in the city. The advertising costs are low, designed to recoup the investment required for printing the newspapers. Only *El Dimoni* - in its desire to present itself as a publication comparable to the general press - and *El Pont del Dimoni* maintained a sale price throughout their existence. *El Cul de la Lleona* was initially sold, but from the fourth issue onwards it became free of charge; *El Pou*, for its part, only had a price for the initial issue.

Finally, some associations decided to finance the magazines with their own funds and, therefore, not to resort, or to do so to a lesser extent, to advertising. The pioneering *Onyar* and *El Despertador de Sant Narcís* do not include advertising on their pages. On the other hand, *Les Fulls de la Devesa* does, but only on one page. The only magazine financed entirely through public subsidy, specifically from Girona City Council, is *La Revista de la Vall*.

5. 4. 3. Printing, print runs and distribution

The vast majority of Girona's local magazines have opted for professional printing. The most requested were Pagès, in Anglès, where six magazines were printed, and FIBE, from Santa Eugènia, where four were printed. Sant Narcís, Curbet and Juper, from Girona; Grafis/Sant, from Riudellots de la Selva; Montserrat, from Amer and Cantalozella, from Santa Coloma de Farners have each printed a neighbourhood publication. In this list, it should be considered that some of the magazines have changed their printing company during the course of their history. *Onyar* is the only magazine that was clearly printed using the cyclostyle technique, which was widely used in the early neighbourhood magazines in Barcelona and, in general, in the clandestine press during the Franco regime. Perhaps also *La Inquietud* and the bulletin of the Associació de Veïns de Can Gibert del Pla (Can Gibert del Pla Neighbourhood Association, based onto their invoicing.

The circulation figures are very diverse. With the exception of *Onyar*, which had a very limited distribution, the rest print a minimum of 200-300 copies, while the maximum is between 1,200 and 1,500. One variable to bear in mind is the number of inhabitants of the neighbourhood or sector to which each magazine is addressed. In more densely populated areas, such as Santa Eugènia de Ter, Sant Narcís, Montiliví and Germans Sàbat, the number of copies per issue have usually stood at around 1,000 or slightly above. In contrast, in more sparsely populated areas, such as Campdorà or Montjuïc, the number of copies is remarkably lower. Another factor that affects the print run is its frequency. As a general rule, annual publications have much higher print runs. Finally, the print run is also related to the dissemination that

the association wants the magazine to achieve. In some cases, these publications are mainly aimed for members and therefore less copies are printed. Whereas others aim to reach the whole neighbourhood by passing them one neighbour to the next.

In most cases, distribution is conducted by the members of the neighbourhood associations, who distribute them to their members' mailboxes and also leave them in the neighbourhood shops for them to be picked by their customers. However, the *Revista de Montjuïc* -after the first few issues- and *Les Fulles de la Devesa* choose to send the magazine by post. *El Dimoni* and *El Pont del Dimoni*, which had a sale price, could be purchased in bookshops and newsagents.

6. Conclusions

This book is the first systematic and in-depth approach to Girona's neighbourhood press. The general objective is to detect, describe and analyse the characteristics of these newspapers throughout their history, from the early 1970s to the present day. In particular, we characterise neighbourhood press in terms of content, organisation, and funding; describe the social functions it performs within Girona's communication system; and highlight the role it has played in the city's community movement.

Girona's neighbourhood magazines came into existence in democratic times, unlike those of Barcelona, which played a prominent role from the end of the Franco regime. At that time, Girona was still suffering the consequences of the urban planning policies that originated during the dictatorship, which had given rise to a city that had grown rapidly and without any kind of planning, with an array of shortcomings. Neighbourhood associations appeared in the political and social effervescence of the time when it was urgent to act in the neighbourhoods to advise them and make them inhabitable. The local press of the time was becoming normalised and began to develop its function as a watchdog that was independent of the authorities and a forum for social pluralism. In this scenario, neighbourhood press was created as an instrument at the service of the citizens. This local press became particularly active in former municipalities that had been annexed, which aimed to reclaim their historical personality, and in newly built neighbourhoods, which originally lacked basic infrastructures and services.

Girona's neighbourhood press has two main focuses in its proposed content: on the one hand, local information and, on the other, dissemination. From an informative stance, the neighbourhood press deals with news that the daily press can hardly reach or offer in detail, given that the reduced scope of coverage allows for a much more in-depth treatment. Beyond the current news, local newspapers are responsible for disseminating elements of local heritage and the past of their surroundings, in such a way that they help to preserve and transmit what makes each neighbourhood unique. As far as organisational

matters are concerned, one person or a small team often takes on the coordination of the contents and the steps required to make the magazine a reality. Everyone participates on a voluntary basis. In terms of funding, four sources of income are used: advertising, the resources of the neighbourhood associations, direct sales, and public subsidies.

Based on the analysis of the publications and the comparison of the results of the field work with the theoretical framework, five functions of the Girona neighbourhood press are defined: information, participation, identity, vindication, and accountability. Thus, they complement the general media with local information, they are open to citizen participation either as individuals or entities and group, they preserve and disseminate the uniqueness of the neighbourhoods by raising awareness regarding their history; they act as a spokesperson for the demands of the local citizens in order to achieve improvements, especially in terms of urban planning and public facilities, and they are a mechanism of transparency for the associations that promote them.

The publications studied in this document have played a significant role in the heart of the neighbourhood movement. Firstly, they have been and continue to be an important instrument of dissemination, both for making themselves known among the neighbours and for conveying proposals or encouraging them to become involved in neighbourhood associations. Through their editorials, the neighbourhood organisations take a position in numerous debates, both local and national. They also use the magazines to find out the opinion of local residents in relation to current local issues. Finally, these magazines serve as a means of communication for many organisations, which publish reports pertaining to general assemblies, annual financial statements and lists of incoming and outgoing members.

The Girona neighbourhood press is a model of popular, participatory, voluntary, and not-for-profit local press. It contributes to the construction of the local public sphere with detailed information, often from a critical point of view, about what is happening in the different neighbourhoods. Beyond this task, it represents an element of cohesion, linking communities around a historical legacy and common experiences and problems. It is not only a significant part of Girona's

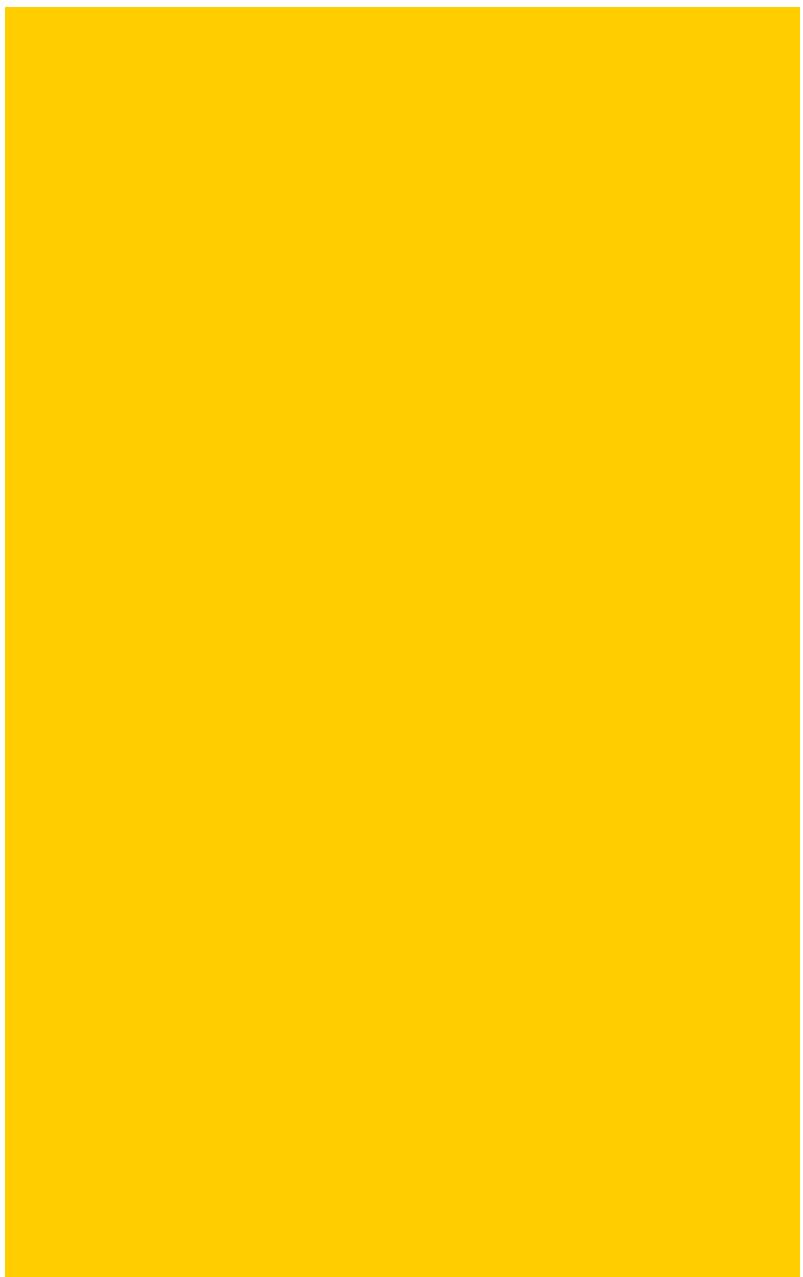
contemporary journalistic tradition but is also a first-rate documentary source for understanding the urban, economic, and social transformations of the city in recent decades.

References

- ALABART, A. (2010). Polítiques urbanístiques i moviment associatiu veïnal. *Barcelona Societat: revista d'informació i estudis socials*, (19), 87-97.
- ANDREU, M. (2015). Barcelona, els moviments socials i la transició a la democràcia: hegemonia gramsciana, referent espanyol i ruptura catalana. *Segle XX: Revista catalana d'història*, (8), 105-134.
- ARAGÓ, N.-J. (2006). La societat civil. A COSTA, L. (dir.) i MAROTO, J. (coord.). *Història de Girona*, pp. 627-631. CCG Edicions.
- ARAGÓ, N.-J., GUILLAMET, J. i PUJADES, P. (1999). *Girona grisa i negra, després de 27 anys: 1972-1999*. Ajuntament de Girona.
- BATALLÉ, D. (1985). Consideracions prèvies a l'organització territorial de la ciutat de Girona en districtes municipals. *Documents d'anàlisi geogràfica*, (7), 3-36.
- BORDETAS, I. (2011). “Las asociaciones de vecinos son la mejor escuela de formación de ciudadanos conscientes”. El moviment veïnal durant el tardofranquisme i la transició. *Plecs d'història local*, (141), 5-7.
- CASERO, J. M., ARAGÓ, N.-J., GUILLAMET, J. i PUJADES, P. (1972). *Girona grisa i negra*. Edicions 62.
- CLARA, J. (1991). *Girona sota el franquisme: 1939-1976*. Ajuntament de Girona.
- CLARA, J. (2006). La nova Girona: fonament de la ciutat actual. A COSTA, L. (dir.) i MAROTO, J. (coord.). *Història de Girona*, pp. 609 - 617. CCG Edicions.
- COSTA, L. (2003). *Els mitjans de comunicació a Girona: 1787-2003*. Ajuntament de Girona i Institut d'Estudis Gironins.

- COSTA, L. (2009). *La comunicació local*. UOC.
- FABRE, J. (1986). *Girona entre 4 rius*. Ajuntament de Girona.
- GUILLAMET, J. (1975). *La nova premsa catalana*. Edicions 62.
- GUILLAMET, J. (1977). *La premsa a les comarques gironines*. Selecta.
- GUILLAMET, J. (1983). *La premsa comarcal: un model català de periodisme popular*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- GUILLAMET, J. (2010). La premsa comarcal o la força de la proximitat. A GUILLAMET, J., YARZA, E., MANZANO, C. i CORBELLA, J. M. *Llibre Blanc de la Premsa Comarcal 2010*, p. 14-22. Fundació Catalana de la Premsa Comarcal.
- HUERTAS CLAVERIA, J. M. i VILASERÓ, M. (1982). *La Premsa de barris a Barcelona (1939 – 1982)*. Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona i Àrees de Cultura i Descentralització de l'Ajuntament de Barcelona.
- LÓPEZ, M. (1994). *Un periodisme alternatiu i autogestionari. La premsa de barris a Barcelona, 1968-1977*. Col·legi de Periodistes de Catalunya i Diputació de Barcelona.
- LÓPEZ-GARCÍA, X. i MACIÁ-MERCADÉ, J. (2007). *Periodismo de proximidad*. Síntesis.
- MARISTANY, G. i MUSONS, A. (2002). *Del desencant a la contrainformació. La premsa de barris a Barcelona. 1976-2001*. Col·legi de Periodistes de Catalunya i Diputació de Barcelona.
- MASANÉS, C. i OLIVER, C. (2011). *Girona, trenta-dues veus que fan ciutat*. Ajuntament de Girona i Diputació de Girona.
- NADAL, J. (1991). *Girona. Mirant el Present. Pensant el Futur*. El Pont de Pedra.

- OLIVER, J. (2001). De la “Gran Gerona” a l’àrea urbana de Girona: la llarga transició econòmica de la ciutat els darrers trenta anys, *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins*, 42, 663-680.
- RODRÍGUEZ, C. (2010). De medios alternativos a medios ciudadanos: trayectoria teórica de un término. *Folios, revista de la Facultad de Comunicaciones*, (21), 13-25.
- SELLS, N. (1996). Aspectes de la transició a Girona. Introducció. *El Punt*.
- TORRENT, J. (1969). *La premsa de Barcelona (1641 – 1967)*. Bruguera.
- VICENTE, J. (1999). L’àrea urbana de Girona, entre l’evidència i la impotència. *Revista de Girona*, (194), 30-35.

LA PREMSA VEÏNAL DE GIRONA

UN MODEL DE COMUNICACIÓ I PERIODISME POPULAR DES DELS BARRIS (1977-2021)

La premsa veïnal és el grau zero de la premsa local, la que s'ocupa de les qüestions quotidianes i més properes. Neix de la inquietud de les associacions de veïns per dotar-se d'instruments comunicatius, informar d'allò més immediat i fomentar la participació ciutadana. A Girona, les primeres revistes veïnals apareixen a finals dels setanta i, des de llavors, formen part del paisatge periodístic de la ciutat. A través d'un estudi històric, el llibre descriu cadascuna de les publicacions dels barris gironins i assenyala les principals característiques d'aquest model de periodisme popular.

Diputació de Girona

Universitat de Girona
Facultat de Lletres

Col·legi
de Periodistes
de Catalunya
DEMARCACIÓ
DE GIRONA